

Autorska slikovnica i pjesma kao poticaj integriranom pristupu radu s djecom predškolske dobi

Martinić, Nikolina

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:355909>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-12**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

Nikolina Martinić

**AUTORSKA SLIKOVNICA I PJESMA KAO POTICAJ
INTEGRIRANOM PRISTUPU RADU S DJECOM
PREDŠKOLSKE DOBI**

Završni rad

Zagreb, rujan, 2024.

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

Nikolina Martinić

**AUTORSKA SLIKOVNICA I PJESMA KAO POTICAJ
INTEGRIRANOM PRISTUPU RADU S DJECOM
PREDŠKOLSKE DOBI**

Završni rad

**Mentorice rada:
doc. dr. sc. Blaženka Bačlija Sušić
viša predavačica Ivana Golik**

Zagreb, rujan, 2024.

Zahvala

Zahvaljujem svima u studiju i režiji te onima koji čitaju ovaj rad. Ponajviše Đekiju i Danu, žrtvama mojih ispada očaja i pokušaja izvođenja složenih rečeničnih konstrukcija.

Sažetak

U radu je prikazan integrirani pristup kroz model rada na projektu, kao i etape razvoja projekta. Projektom se, u skladu s *Nacionalnim kurikulumom za rani i predškolski odgoj i obrazovanje* (NKRPOO, 2014), nastoje obuhvatiti sva područja djetetova razvoja. Odgojitelj pritom ima autonomiju i odgovornost biranja sadržaja koje će u svom radu nuditi djeci, s ciljem osiguranja djetetovih dobrobiti, cjelovitog razvoja, odgoja i učenja te razvoja kompetencija.

S obzirom na veliki doprinos stvaralaštva djetetovom cjelovitom razvoju, u radu su kao primjeri stvaralaštva odabrani slikovnica i pjesma te su prikazani s aspekta integriranog kurikuluma kao sredstvo isprepletenog prikaza znanstvenih teorija i autoričine perspektive usmjerenih na: analizu procesa stvaranja slikovnice i pjesme, vještina potrebnih za njihovo stvaranje te pedagošku vrijednost koju autorska sredstva nude u radu s djecom predškolske dobi. Začeci autorske slikovnice *U potrazi za prijateljem* i pjesme o Skellyju i zmaju nastali su već tijekom studija autorice, a razvijali su se sukladno stjecanju i usvajanju novih znanja i vještina. Korištenjem različitih alata, razradom radnje i likova, jasnijim oblikovanjem teksta te unosom autorskih ilustracija i pjesme, nastala je autorska slikovnica koja je prikazana djeci u sklopu primjera dobre prakse opisanih u radu. Potaknuta autorskom slikovnicom i pjesmom, djeca su izradila vlastitu slikovnicu *Mi kad smo bili mali*, koja je kasnije pročitana djeci u dvorani dječjeg vrtića, nakon čega je provedena aktivnost crtanja omiljenih doživljaja koje djeca pamte iz svog djetinjstva.

Zaključeno je da je projektni rad ključan u integriranom učenju djece, omogućujući dublje istraživanje različitih tema i bolje razumijevanje djetetovog neposrednog okruženja. Pokazalo se da rad na projektu pruža sigurne okvire unutar kojih se djeca, kao i svi ostali koji doprinose razvoju projekta, mogu slobodno izražavati na mnogobrojne načine. Važno je istaknuti kreativni rad odgojitelja koji svojim radom može potaknuti djecu na kreativno izražavanje te pridonijeti cjelovitom razvoju djeteta, raznolikosti i inkluzivnosti te promicanju vrijednosti poput prijateljstva i empatije.

Ključne riječi: autorska pjesma, autorska slikovnica, integrirani kurikulum, rad na projektu

Summary

Author's picture book and song as a stimulus for an integrated approach to working with preschool children

The paper presents an integrated approach through the project work model, as well as the stages of project development. In alignment with the *National Curriculum for Early and Preschool Education (NKRPOO, 2014)*, the project seeks to cover all areas of child development. While fulfilling their role, the early childhood educator possesses both the autonomy and responsibility to select the content that will be offered to the children, with the aim of ensuring the child's well-being, holistic development, education, and the cultivation of competencies.

Considering the significant contribution of creativity to a child's holistic development, this paper selects the picture book and the song as examples of creative work. These are presented from the aspect of the integrated curriculum as a means of intertwining scientific theories and the author's perspective, focusing on: the analysis of the process of creating a picture book and a song, the skills required for their creation, and pedagogical value that these creative tools offer in working with preschool-aged children. The origins of the author's picture book *In Search of a Friend* and the song about Skelly and the dragon were conceived during the author's studies and were further developed as new knowledge and skills were acquired. By using various tools, developing the plot and characters, clarifying the text and incorporating the author's illustrations and song, an author's picture book was created, which was presented to children as part of the examples of good practice described in the paper. Inspired by the author's picture book and song, the children created their own picture book titled *When We Were Little*, which was later read to children in the kindergarten sports hall, followed by an activity where the children drew their favorite memories from their own childhood.

It has been concluded that project work is crucial in the integrated learning of children, allowing for a deeper exploration of various topics and a better understanding of the child's immediate environment. Project work has proven to provide a safe framework within which children, as well everyone else contributing to the project's development, can freely express themselves in numerous ways. It is important to highlight the creative work of the preschool educator, who, through their efforts, can inspire children to engage in creative expression and contribute to the child's holistic development, diversity and inclusivity, and the promotion of values such as friendship and empathy.

Keywords: author's picturebook, author's song, project work, integrated curriculum

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Rad na projektu kao model integriranog kurikulumu vrtića	2
2.1. Odabir teme projekta	3
2.2. Faze projekta.....	5
2.3. Uloga i profesionalni razvoj odgojitelja u integriranom pristupu radu	7
3. Slikovnica u integriranom kurikulumu	9
3.1. Uloge slikovnice i njihova uporaba u radu s djecom predškolske dobi	10
3.2. Autorska slikovnica	11
3.3. Doprinos izrade autorske slikovnice razvoju kompetencija djece.....	12
4. Glazba u integriranom kurikulumu	14
4.1. Glazba kao sastavni dio kurikulumu ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja .	14
4.2. Vrste i oblici glazbenih aktivnosti	15
4.3. Glazbeno stvaralaštvo u vrtićima	16
5. Slikovnica <i>U potrazi za prijateljem</i>	18
5.1. Proces obrade teme	18
5.2. Osmišljavanje i oblikovanje teksta slikovnice.....	20
5.3. Oblikovanje ilustracija slikovnice	21
5.4. Nastanak autorske pjesme	23
5.5. Analiza sadržaja slikovnice i mogućnosti njenog korištenja u integriranom pristupu radu	24
6. Primjeri dobre prakse	26
6.1. Predstavljanje autorske slikovnice djeci predškolske dobi.....	26
6.1.1. Priprema prostora i materijala	26
6.1.2. Čitanje slikovnice <i>U potrazi za prijateljem</i>	27
6.1.3. Aktivnost usvajanja pjesme.....	29
6.2. Provedba aktivnosti nakon čitanja slikovnice	30
6.2.1. Izrada papirnatih zmajeva	30
6.2.2. „Stvori, pomiješaj i složi svog kostura“	33
6.2.3. Izrada društvene igre	36
6.2.4. Samoinicirane aktivnosti djece vezane uz slikovnicu <i>U potrazi za prijateljem</i> .	40

6.3.	Autorska slikovnica djece <i>Mi kad smo bili mali</i>	41
6.3.1.	Osmišljavanje i oblikovanje teksta slikovnice	42
6.3.2.	Oblikovanje ilustracija slikovnice	42
6.3.3.	Digitalna obrada slikovnice.....	43
6.3.4.	Predstavljanje slikovnice skupini	44
7.	Zaključak.....	49
	Literatura	50
	Prilozi	52
	Popis slika.....	52
	Popis tablica.....	53
	Slikovnica <i>U potrazi za prijateljem</i>	54
	Slikovnica <i>Mi kad smo bili mali</i>	56
	Izjava o izvornosti završnog rada	58

1. Uvod

U radu s djecom rane i predškolske dobi, djeci je potrebno svakodnevno nuditi sadržaj prilagođen njihovom individualnim sposobnostima, interesima i razvojnim potrebama. Odgojitelj, sukladno kompetencijama kojima vlada, pomno bira sadržaj i načine na koje ga predstavlja djeci. S obzirom na dostupnost raznovrsnog sadržaja, jedna od glavnih zadaća odgojitelja upoznatog s dječjim razvojem je kritičko promišljanje o kvaliteti i primjerenosti sadržaja te prilagodba tog sadržaja odgojnoj skupini koju vodi. Već se za vrijeme svog formalnog obrazovanja budući odgojitelji susreću i sa samostalnim kreiranjem didaktičkih materijala te usvajaju vještine koje valja njegovati i nadograđivati u vidu cjeloživotnog obrazovanja. Proširivanje vidika omogućuje bolje razumijevanje samoga sebe, samim time i drugih, kroz različite sfere promatranja. Putem vlastitih kreativnih iskustava pri aktivnom sudjelovanju u različitim oblicima kreativnih aktivnosti, odgojitelj će imati više razumijevanja za djecu tijekom njihova kreativnog izražavanja, tj. stvaralaštva. Poznata je činjenica da autor svojim radom izražava samog sebe i daje sebe na uvid drugima. Osim toga, kreiranjem određenog sadržaja ulazi se u sam proces stvaranja i njegovo razumijevanje, koje se najčešće odvija na podsvjesnoj razini. Kroz autorski rad, autor na jedinstven način dostavlja originalan sadržaj, pri čemu dijelove sebe; svoje misli, osjećaje, znanje i vještine ostavlja zatočene u fizičkom obliku kojeg i drugi mogu vidjeti, opipati, doživjeti.

Prema mnogim izvorima, slikovnica je spomenuta kao prva knjiga s kojom se dijete susreće. Diklić, i sur. (1996), Martinović i Stričević (2011), Šišnović (2011), Vonta i Balič (2011) i Zalar (2013) samo su neki od autora koji ističu važnost slikovnica u ranom djetinjstvu. Njene brojne vrline zbog kojih može biti iskorištena, poput doprinosa razvoju kompetencija i osiguravanje dobrobiti djeteta, čine ju neizostavnim sredstvom u radu odgojitelja, stoga je nužno spomenuti širok spektar njenih uloga. Isto se može navesti i za glazbu. Mnogi su načini implementiranja različitih vrsta glazbenih aktivnosti u svakodnevicu rada s djecom, kao i aktivnosti kojima se može potaknuti stvaralaštvo djece. Prilikom interakcije djece sa slikovnicom i glazbom svako će dijete prvo primijetiti ono što ga najviše privlači, npr. likovi, slova, radnja, oblik slikovnice, pjevanje, plesanje, sviranje instrumenta i dr. Sukladno tome, prilikom rada na projektu, koji je usmjeren na cjelovit razvoj djeteta kroz povezivanje različitih disciplina i metoda, dolaze do izražaja različita područja dječjeg interesa i stvaralaštva, što rezultira osmišljavanjem različitih aktivnosti i zauzimanja različitih uloga unutar tih aktivnosti; kako djece, tako i odgojitelja. Projekt omogućuje djeci istraživanje, učenje i stvaranje u okruženju koje podržava njihov

individualni razvoj, dok istovremeno omogućuje odgojiteljima da prilagode svoj pristup kako bi najbolje podržali svaki aspekt dječjeg rasta. Iz tih su razloga upravo slikovnica i pjesma poslužili kao sredstvo doprinosa integriranom pristupu radu u okvirima projekta provedenog s djecom u odgojno-obrazovnoj praksi.

2. Rad na projektu kao model integriranog kurikuluma vrtića

Kurikulum čini sveobuhvatan tijek odgojno-obrazovnog procesa. Bratko i sur. (2000, str. 157) objašnjavaju kako „taj pojam označava sljedeće sastavnice toga procesa: ciljeve odgoja i obrazovanja, sadržaje, nastavne medije, metode, situacija i strategije te načine evaluacije.“ U Republici Hrvatskoj je 2014. godine stupio na snagu *NKRPOO*. Njegova implementacija u pojedine vrtiće, s obzirom na posebnosti tog vrtića (poput kulture i tradicije), označava kurikulum vrtića. Tim je dokumentom propisano da bi kvalitetan kurikulum vrtića trebao biti integrirane i razvojne prirode te humanističke i sukonstruktivističke orijentacije. Integriranim pristupom osigurava se obuhvaćanje svih područja djetetova razvoja radi odgovaranja prirodi djeteta. Katz i Chard (1992) u svom radu napominju da bi razina integriranosti kurikuluma trebala biti obrnuto proporcionalna dobi djeteta, tj. da čim je dijete mlađe, kurikulum bi trebao biti integriraniji. Tvrde da djeca ne razlikuju i ne kategoriziraju svoje ideje, misli i interese u skupine poput znanosti, jezika ili matematike. Aktivnosti unutar integriranog kurikuluma strukturirane su na način da su unutar njih spojena različita metodička područja koja nisu sadržajno ni vremenski odijeljena. Takvim pristupom odstupa se od prijenosa razlomljenih čestica znanja. Djeci je potrebno osigurati stimulativno okruženje u kojem im se pruža sloboda istraživanja, kao i stjecanja različitog fizičkog, socijalnog i logičkog znanja. Treba im omogućiti da samostalno biraju sadržaje svojih aktivnosti i partnere prema svojim interesima, potrebama i mogućnostima. Osiguravanjem različitih izbora djeci, omogućuje se osnaživanje njihove neovisnosti i samostalnosti. Primjenom kurikuluma i njegovih sastavnica trebalo bi se djetetu omogućiti osiguranje dobrobiti, koje je opisano kao „multidimenzionalni, interaktivni, dinamični i kontekstualni proces kojim se integrira zdravo i uspješno individualno funkcioniranje te pozitivni socijalni odnosi u kvalitetnom okruženju vrtića“ (*NKRPOO*, 2014, str. 24). Ostvarivanje takvog kurikuluma vrtića podrazumijeva i shvaćanje djeteta kao cjelovitog bića; istraživača i aktivnog stvaratelja znanja, socijalnog subjekta sa specifičnim potrebama, pravima, kulturom, kao kreativnog bića specifičnih stvaralačkih i izražajnih potencijala te kao aktivnog građanina zajednice.

Slunjski (2001) tumači kako neki autori smatraju da je definiciju plana i programa valjano izjednačiti s kurikulumom te objašnjava da takav pristup nije dobar iz razloga što se u tom slučaju naglasak stavlja na zadovoljavanje plana i programa, a ne na individualnost djeteta. Tako bi dijete bilo podložno kurikulumu, a ne kurikulum djetetu. Kao ispravan način predlaže poticanje djeteta na preuzimanje odgovornosti vlastitog procesa učenja, u čemu bi mu bila pružana maksimalna podrška odgojno-obrazovnih djelatnika, kao i roditelja/skrbnika. U svom istraživanju, Slunjski nadalje ističe rad na projektu kao jedan od oblika integriranog kurikuluma. Rad na projektu pojašnjava kao „sklop aktivnosti u kojima jedno ili više djece dublje proučavaju neku temu ili problem“ (Slunjski, 2001, str. 30). Također, tumači kako je to oblik integriranog učenja i istraživanja djece koji stavlja naglasak na aktivno sudjelovanje.

Kao cilj projektnog pristupa radu Slunjski (2001) stavlja pružanje pomoći djeci da bolje razumiju vlastita iskustva i svoje okruženje unutar kojeg se to iskustvo proživljava. Miljak (1999) i Slunjski (2001) obje spominju koncepciju rada autorice Katz (1998), kao i oblik rada na projektima koji potječe iz Reggio pedagogije. Objašnjavaju kako autorica Katz „rad na projektima smatra temeljnim pristupom u integriranom proučavanju djece i određuje ga kao temu koje se zajedno s djecom izučava dublje i potpunije kako bi oni što bolje upoznali i snalazili se u svom neposrednom okruženju“ (Miljak, 1999, str. 19 i Slunjski, 2001, str. 31).

2.1. Odabir teme projekta

Projektnim pristupom radu uvelike se postiže dubinsko proučavanje tema te je stoga takav pristup radu od posebne vrijednosti. Teme projekta biraju se u suradnji s djecom, a one se najčešće izrode tijekom razgovora i vođene su interesom djece. Po odabiru teme, odgojitelj kao facilitator projekta razmišlja o mogućim smjerovima razvoja teme te načinima prilagodbe teme skupini djece, ali i svakom djetetu pojedinačno. Prilikom takvog planiranja rada, ciljevi često ne mogu biti unaprijed detaljno definirani. Umjesto toga, planiranje aktivnosti unutar projekta uključuje promišljanje o prethodnom iskustvu i razini zanimanja djece za pojedinu aktivnost. Također treba razmotriti i mogućnosti djece te zonu proksimalnog razvoja u kojoj se dijete nalazi, koja je različita za svako dijete. Zonu proksimalnog razvoja Tankersley i suradnice (2012) tumače kao područje razvoja koje se nalazi između područja djetetovih trenutnih dostignuća i područja izvan djetetovih trenutnih mogućnosti, pri čemu u prelasku iz prethodnog u iduće područje, djetetu daje podršku iskusnija osoba.

Slunjski (2001) objašnjava glavnu razliku provođenja rada na projektu prema Katz i Reggio pristupu, a to jest da Katz polazi od temeljnog grupiranja tema u 9 kategorija (teme iz

svakodnevnog života djeteta, iz lokalne zajednice, događaji i blagdani, proučavanje vremena, zanimljivih mjesta, prirodnih fenomena, općenite teme, zanimljivi predmeti) u okviru kojih se odabire tema za rad na projektu, dok je s druge strane isključivi kriterij za odabir teme u Reggio pristupu spontani interes djece. U svom radu, Katz i Chard (1992) izdvajaju odabir teme kao prvi važni korak koji može doprinijeti uspjehu provedbe projekta. Kroz dvanaest točaka nude smjernice za kvalitetniji odabir teme projekta:

1. Birati temu koja je vezana uz dječju svakodnevicu i njihova iskustva iz prve ruke. Razlog tome jest lakše formiranje pitanja djece i djeci te viša razina njihova odaziva. Ukoliko djeca imaju izravno iskustvo s temom, ona mogu poslužiti kao stručnjaci određenog područja. Bez iskustva u određenoj temi, djeca će biti ovisna o odgojitelju kao pružatelju informacija i u velikoj mjeri neće moći doprinijeti vlastitim prethodnim zapažanjima ni iskustvom.
2. Tema je prikladna za proučavanje i istraživanje u vrtiću te samostalno kod kuće. Ukoliko tema zahtijeva organizirani posjet nekom mjestu ili specijalne materijale za izučavanje, smanjuje se mogućnost dubinskog proučavanja teme.
3. Tema uključuje ili dopušta integraciju širokog opsega područja i disciplina. Primjerice, projekt kojem bi tema bila lokalni supermarket pruža okvire za razvoj vještina pismenosti, računanja, slikanja, modeliranja, itd.
4. Tema daje prednost proučavanju stvarnih objekata pred apstraktnim pojmovima. Polazišna točka trebala bi biti stvaran objekt ili stvarno opažanje, primjerice kut upada sunčevih zraka u prostoriju vrtića. Djeca bi kroz nekoliko tjedana primjećivala da se veličina kuta postepeno mijenja te ih se na taj način uvodi u apstraktni koncept koji je vezan uz to, a to su primjerice godišnja doba, potom klima.
5. Tema nudi dovoljno potencijala za proučavanje i istraživanje kroz dulji vremenski period, barem u trajanju od tjedan dana. Također se u proučavanje mogu dodati podteme i produžetci tema. Primjerice, projekt o autobusu može se proširiti od pregleda samog autobusa prema proučavanju drugih načina prijevoza većih grupa ljudi, kao i uspoređivanja javnog i osobnog prijevoza. Djeca također mogu proučavati autobusna stajališta ili pak promatrati koliko se ljudi ukrca u autobus na obližnjim stanicama.
6. Tema pruža prilike za rješavanje problema. Većina projekata unutar svog okvira pruža mogućnost modeliranja, primjerice izrade makete susjedstva. U idealnim okolnostima, projekti bi trebali uključivati provedbe eksperimenata, smišljanje pitanja na koja bi djeca odgovarala temeljem sakupljenih informacija tokom provedbe projekta. Takvi

izazovi u projektu uključuju djecu u smišljanje adekvatnih rješenja, poput izrade dijelova maketa i odabir materijala.

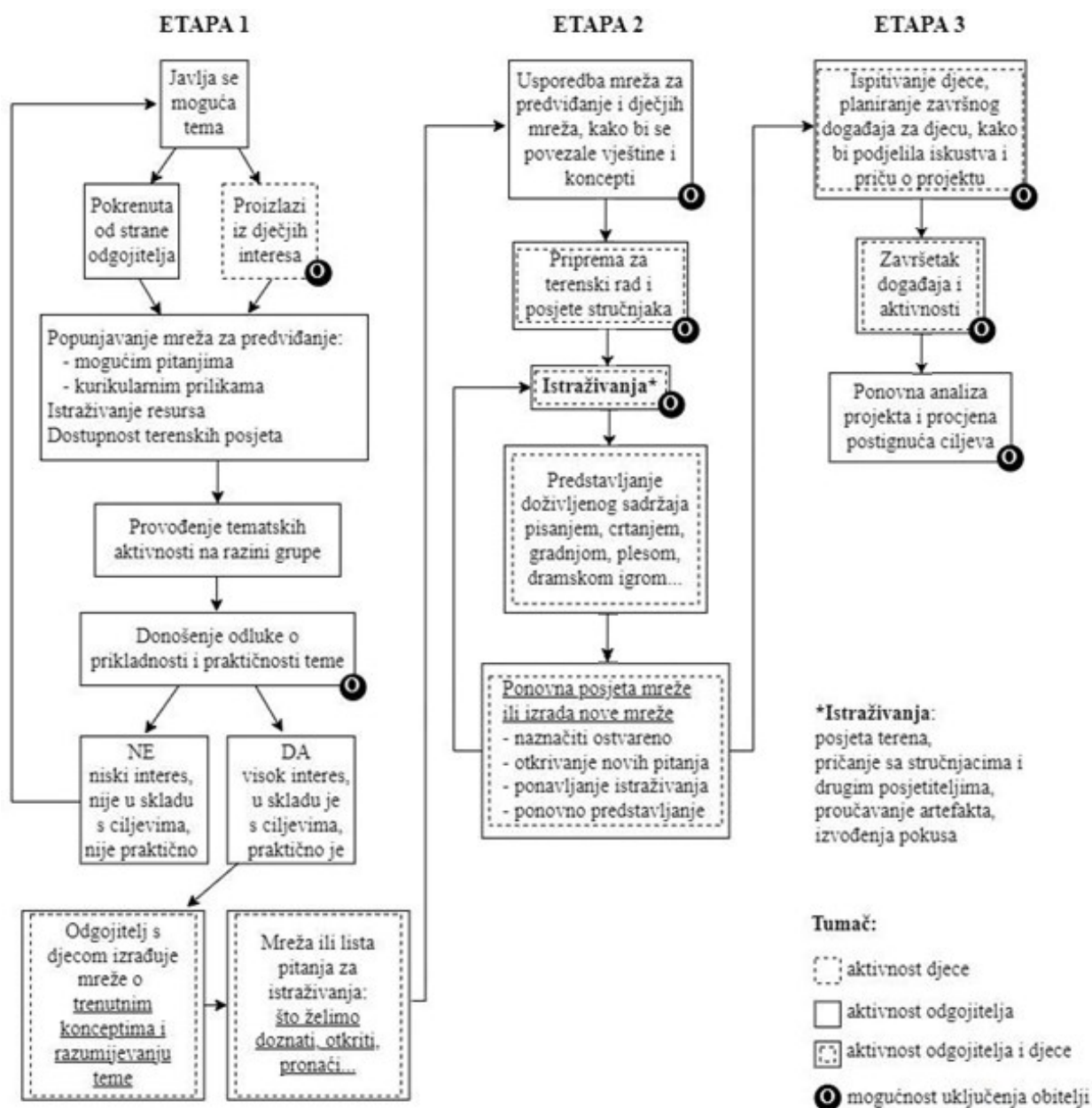
7. Tema omogućuje prilike za suradnju među djecom, a i šire. Ukoliko je dovoljno poznata nekolicini djece, ona mogu pokazati inicijativu u istraživanju, pronalaženju sredstva i predlaganju aktivnosti, kao i prepoznavanju stručnjaka koji bi mogli biti pozvani u skupinu te im pobliže predstaviti temu. Kroz suradnju, djeca provode različite aktivnosti te svako dijete doprinosi na jedinstven način
8. Tema nudi mogućnosti gradnje i dramske igre. U projekt se ulazi s ciljem otkrivanja događaja i fenomena koje u svakodnevicu uzimamo zdravo za gotovo. Primjerice, većina djece može biti uključena u temu *dom* (uz svijest da postoji mogućnost o izazivanju neugode kod neke djece). Projekt koji razmatra sličnosti i razlike pojedinih domova, poput vrsta domova, broja soba, oblika prozora i slično, pomaže djeci osvijestiti pojmove koje inače ne primjećuju te to pruža bogate kontekste za dramsku igru i gradnju.
9. Roditelji mogu doprinijeti projektu u nekom obliku. Najčešći su oblici: uloga gosta stručnjaka, donator predmeta, pomoćnik na terenskim izletima, pomoć djeci u istraživanju teme
10. Postoje dostupna lokalna sredstva vezana uz temu. Unutar lokalne zajednice postoje mogućnosti proučavanja teme u raznim oblicima, kao i mogućnosti izleta te posjete lokalnih stručnjaka određenih područja vezanih uz temu.
11. Tema se može izreći i pitanjem ili u pripovjednoj formi. Tako bismo umjesto nazivanja teme *prijevoz*, temu mogli definirati kao *Kako dolazimo u vrtić*. Na taj način već u početku pružamo plodno tlo za postavljanje pitanja, planiranja, istraživanja i osjećaj za smjer.
12. Dublje proučavanje određene teme biti će korisno u kasnijim iskustvima života te je stoga vrijedno daljnje obrade.

Po odabiru teme, naglasak se stavlja na uključenost djece u odabir željenih područja istraživanja te planiranje i provedbu aktivnosti.

2.2. Faze projekta

Prema Katz (1989), rad djece na projektu je moguće globalno podijeliti u tri etape: „planiranje i započinjanje projekta, razvoj projekta i refleksija s evaluacijom“ (Slunjski, 2001, str. 32). Chard (1999) opisuje kako započinjanje projekta omogućava djeci da dijele osobna iskustva i osmišljavaju pitanja o odabranoj temi. Razvijanje projekta pruža im razne mogućnosti

istraživanja te često uključuje i terensko istraživanje, kao i goste stručnjake određenih područja. U toj se fazi ponajviše stavlja naglasak na suradnju svih uključenih članova i kreativnost. Zaključivanje projekta sa sobom nosi evaluaciju, kao i dijeljenje priče o projektu te refleksiju o doživljenom. Helm i sur. (2023) navode zadaće odgojitelja tijekom vođenja projekta: procjenjuje prikladnost odabrane teme, predviđa potrebne resurse, planira terenske aktivnosti i identificira stručnjake koje može dovesti u skupinu za bolji uvid u područje interesa. Kao jedan od najtežih zadataka provođenja projektnog pristupa izdvajaju odgojiteljevo prepoznavanje granice između podržavanja dječjeg učenja i preuzimanja kontrole nad iskustvom učenja. U shematskom prikazu na *Slici 1* (Helm i sur., 2023, str. 27), prevedenom na hrvatski jezik za potrebe ovog rada, nude detaljan pregled triju etapa projekta, koji može pomoći odgojiteljima u strukturiranju i vođenju projekta.

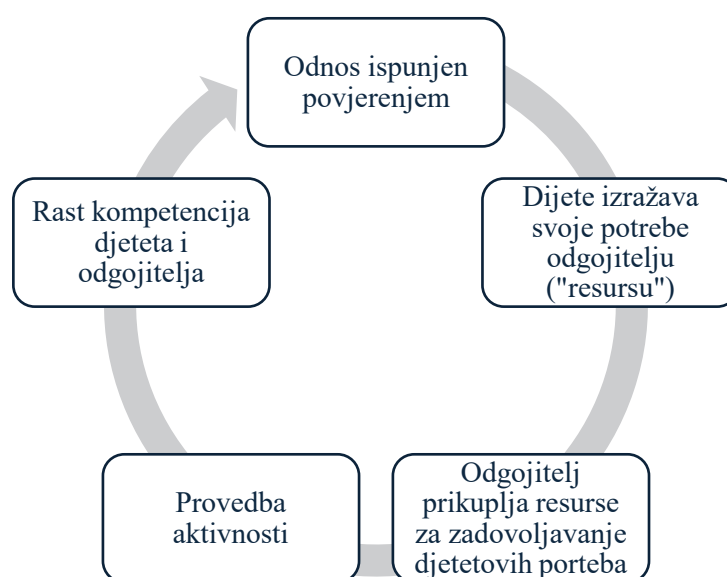

Slika 1 Shematski prikaz etapa projekta prema Hatz i sur. (2023. str. 27)

2.3. Uloga i profesionalni razvoj odgojitelja u integriranom pristupu radu

Poznati njemački književnik, pjesnik i filozof Johann Wolfgang von Goethe isticao je da učimo samo od onih koje volimo. Isto tako, autoricu ovoga rada dojmila je misao koju je tijekom njezinoga studija istaknuo profesor filozofije a to je da učimo samo od osoba kojima vjerujemo. Ta izjava potiče na promišljanja o ranijim iskustvima i načinu na koji ona djeluju na

izgradnju identiteta svake osobe. Čest je slučaj da je odgojitelj uz roditelje osoba s kojom dijete provodi najviše vremena. Kako bi odgojitelj doprinio kvalitetnom psiho-fizičkom sazrijevanju djeteta, potrebno je da razumije djetetove razvojne faze, emocionalno stanje, načine učenja, interese i individualne razlike. Tek će tim razumijevanjem i radom u skladu s njime odgojitelj moći izgraditi ozračje unutar kojeg će se dijete osjećati slobodno ostvariti prisan odnos temeljen na povjerenju. Uz roditelje, odgojitelj, djeluje kao posrednik u omogućavanju djetetu stjecanja novih doživljaja, iskustava i znanja, te pomaže djetetu u njihovom tumačenju, razumijevanju i organiziranju (Bredekamp i Rosegrant, 1995, Woodhead i dr., 1998, prema Petrović-Sočo, 2007). Slušanje djeteta stavljeno je u srž uloge odgojitelja te odgojitelj djetetu predstavlja osobu kojoj se ono može obratiti u trenutku bilo kakve potrebe, ističe Filippini (1998), prema Petrović-Sočo (2007). Ostvarivanjem mnoštva isprepletenih odnosa s ljudima različitih profila, odgojitelj ima moć proširiti mrežu resursa i na druge ljude. Primjerice, ukoliko se unutar skupine odvija projekt na temu *životinje*, odgojitelj može organizirati dolazak gosta predavača raznih zanimanja vezanih uz tu temu; veterinar, farmer, timaritelj, zoolog, mesar, (...); ili pak inicirati i organizirati posjet djece mjestima poput zoološkog vrta. Takvim načinom rada odgojitelj potpomaže dječje učenje, širi i produbljuje njihove vidike, omogućuje im neposredno postavljanje pitanja stručnjacima raznih područja i potiče razvoj njihova kritičkog mišljenja, kao i razumijevanje svijeta oko sebe. Sve to rezultira rastom kompetencija djeteta, ali i odgojitelja te nadogradnjom povjerenja unutar odnosa. *Slika 2* pruža shematski prikaz koji opisuje neprekinuti ciklus odnosa djeteta i odgojitelja, ispunjenog povjerenjem, kroz koji se ostvaruje rast kompetencija djeteta i odgojitelja.

Slika 2 Shematski prikaz ciklusa odnosa djeteta i odgojitelja

Slunjski (2001) objašnjava ulogu odgojitelja kao motivatora sebe samog na prepoznavanje djetetovih zanimanja i željenog područja učenja te sukladno prepoznatome omogućuje resurse potrebne za djetetovo učenje. U tom se kontekstu odgojitelj bavi pitanjima situacijskog učenja djeteta. Svoj osobni i profesionalni razvoj odgojitelj po ulasku u odgojno-obrazovnu ustanovu nastavlja razvijati i nadograđivati opetovanim istraživanjima vlastite odgojne prakse.

3. Slikovnica u integriranom kurikulumu

Slikovnicu, prema Petrović-Sočo (1997, str. 9), čini „serija slika prilagođenih mogućnostima djece pojedine dobi (koje mogu ali i ne moraju biti tematski povezane)“ Za Diklić i suradnike (1996, str. 343) to je djetetu prva knjiga te ističu kako je upravo zbog toga od posebnog značaja jer „sve što je prvo izrazitije se i jače usijeca u dušu, dulje se pamti, snažnije utječe na formiranje karaktera.“ Napominju kako je slikovnica prirodan način da se dijete uvede u svijet lijepo književnosti te pruža mogućnost da se dijete stavi na put gdje će mu jednoga dana u zrelijim godinama književnost biti potreba. Slikovnice u djetetov život ulaze još prije no što ono samostalno nauči čitati i pisati, a „zbog različitih oblika i materijala od kojih može biti napravljena te zbog funkcija koje ju karakteriziraju, primjerenije ju je odrediti kao prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djeci“ (Martinović i Stričević, 2011, str. 39). Narančić Kovač (2015) u svojoj teorijskoj studiji o slikovnici citira Bradar (1976, str. 1), koja pojam slikovnice opisuje kao sveukupnost teksta, ilustracija, dizajna. Slikovnica je također komercijalni proizvod, te društveni, kulturni i povijesnim dokument, no prije svega je doživljaj za djecu.

Kako je slikovnica široko rasprostranjena po svijetu, Diklić i suradnici (1996) ukazuju na njenu podložnost zakonima tržišta, kojima upravljaju potrošači čiji ukus uvelike varira. Zbog toga je od iznimne važnosti da stručnjaci koji su u doticaju s djecom – odgojitelji, knjižničari, psiholozi, pedagozi, ali i autori slikovnica – poznaju književnost i razumiju dječji razvoj, kako bi adekvatno mogli procijeniti prikladnost slikovnice za pojedino dijete. Stručnjaci misle, prema Čičko (2000, str. 19), „da bi autori, posebno oni problemskih slikovnica, trebali biti kompleksne osobe s odgovornošću i kvalitetama umjetnika, pedagoga i terapeuta.“ Međusobna suradnja i spoj kompetencija stručnjaka, zajedno s pružanjem edukacija roditeljima o važnosti odabira kvalitetnog sadržaja za djecu zasigurno bi rezultirali usmjeravanjem tržišta, ali i stvaranjem slikovnica prema sadržajno bogatijim, promišljenijim, zabavnijim slikovnicama te bi svi sudionici procesa mogli beneficirati na nebrojene načine. Tako je 2013. godine u Hrvatskoj pokrenuta prva nacionalna kampanja *Čitaj mi!* koja uključuje suradnju knjižničara,

pedijataru, rođilištu i udrugu za dječja prava, a kao jedan od najvažnijih ciljeva te kampanje istaknuta je i edukacija roditelja o vrijednostima slikovnice te njenoj primjeni kroz djetetovo odrastanje (Čunović i Stropnik, 2015).

3.1. Uloge slikovnice i njihova uporaba u radu s djecom predškolske dobi

Čitanje djeci i s djecom od velike je važnosti za njihove živote te u tome ključnu ulogu imaju njihovi roditelji/skrbnici, kao i odgojitelji. Dijete se sa slikovnicom susreće vrlo rano u životu i ona je „jedno od područja uspostavljanja i razvoja komunikacije između odraslog-odgajatelja i djeteta te stoga može uvelike utjecati na razvoj govora djeteta“ (Petrović-Sočo, 1997, str. 12). Zbog ilustracija u slikovnicama, doprinos slikovnice može se ogledati i u upoznavanju djeteta s umjetnošću, učenju o bojama i oblicima. Na mrežnoj stranici već spomenute kampanje *Čitaj mi!* naglašava se poticanje čitanja djeci naglas već od najranije dobi. Čitanje doprinosi povezivanju djeteta i odraslih, kao i promicanju rane pismenosti te kulture čitanja.

Velike su mogućnosti odgojno-obrazovnog djelovanja i utjecaja slikovnice. Kao neke od njih Diklić i suradnici (1996) spominju razvijanje mašte, bogaćenje rječnika, razvijanje smisla za ljepotu, kao i intenziviranje emocija te izazivanje na moralno vrednovanje. Čitajući djetetu, ono doživljava čitanje kao ugodnu aktivnost unutar koje se osjeća sigurnim te se na taj način, između ostalih, gradi odnos ispunjen povjerenjem, što je temelj za bilo kakav daljnji kvalitetni rad s djetetom. Šišnović (2011) napominje važnost sklada umjetničke i pedagoške vrijednosti slikovnice s ciljem pozitivnog utjecaja na razvoj djeteta rane dobi. Tumači da, ukoliko je ispravno napravljena, „slikovnica predstavlja skup odgojnih i obrazovnih sadržaja i vrijednosti koje trebaju međusobno korespondirati kako bi bile pravi izazov i poticaj“ (2011, str. 9). Čačko (2000) kao jednu od funkcija slikovnice izdvaja informacijsko-odgojnu funkciju jer slikovnica služi djetetu kao izvor znanja koji treba crpiti. U slikovnicama, dijete može dobiti odgovore na razna pitanja te postupno učiti razvijati svoje mišljenje. Nadalje, izdvaja spoznajnu funkciju jer slikovnica nudi određene spoznaje različitih područja, prema kojima dijete može provjeravati i uspoređivati svoje trenutno znanje. Potom definira iskustvenu ulogu slikovnice. Tumači kako, budući da se u današnjem vremenu dijete više ne nalazi često u situacijama kojima su se prijašnje generacije nalazile (primjerice briga za domaće životinje ili uzgoj voća i povrća), slikovnica može ponuditi prikaz tih iskustava i uspostaviti međugeneracijski odnos dijeljenja iskustava. Estetska funkcija slikovnice u djetetu razvija osjećaj za lijepo i utječe na ukus te će ono rado posegnuti za takvom slikovnicom koja mu je estetski privlačna. Zabavna funkcija moguće da je i preduvjet da dijete zavoli slikovnicu. Bitno je da slikovnica i način predstavljanja

slikovnice u djetetu bude potrebu za igrom i razvoj mašte jer će se na taj način u djetetu graditi potreba za knjigom. Šišnović (2011) uz nabrojene funkcije također spominje i društvenu funkciju slikovnice i opisuje slikovnicu kao sredstvo prijenosa poželjnih vrijednosti društva na najmlađe članove. Iz navedenog zaključujemo koliko je slikovnica moćno sredstvo koje uvelike može doprinijeti cjelokupnom razvoju djeteta. Vonta i Balič (2011) napominju važnost informiranja roditelja od strane odgajatelja o tim utjecajima slikovnice, kako bi i roditelji osvijestili značaj odabira kvalitetnih slikovnica, kao i čitanja sa svojom djecom.

3.2. Autorska slikovnica

Javor (2000) tumači kako se pod pojmom autorske slikovnice podrazumijeva da je ista osoba napisala i ilustrirala slikovnicu. Kao što je ranije navedeno, Čičko (2000) napominje da bi autori slikovnica trebali biti osobe s kombinacijom kvaliteta umjetnika, pedagoga i terapeuta ili bi se prilikom nastajanja slikovnica takve osobe trebale ujediniti s ciljem nastanka čim kvalitetnije slikovnice. Čačko (2000) smatra da bi bilo idealno kad bi se takve kvalitete pronašle u jednoj osobi. Uz to naglašava da ako se i pojavi takva kombinacija da je to rijetkost te da najčešće iz nje odstupa aspekt stručnosti, tj. vjerojatno je da će u jednoj osobi biti „samo“ ilustrator i književnik.

Prilikom nastajanja autorske slikovnice, autor izražava svoju jedinstvenu umjetničku viziju kombinacijom teksta i ilustracije. Na taj način se osigurava koherentnost i potpunost rada te ostvaruje sinergija riječi i slika. Ukoliko je cilj takve slikovnice isključivo zadovoljenje potreba autora za kreativnim radom, tj. ukoliko slikovnica ne podliježe korištenju od strane drugih, autoru je za stvaranje dovoljno slijediti svoju intuiciju. S druge strane, ukoliko je riječ o stvaranju sadržaja namijenjenom djeci, od iznimne je važnosti da takav sadržaj oličuje određenom razinom kvalitete primjerene djetetu. Kao mane autorskog rada na slikovnici, mogu se javiti ograničene perspektive autora u određenom području, kao i manjak njegove stručnosti. Da se to ne bi pokazalo kao prepreka, autor slikovnice svoju prvobitnu verziju nadograđuje kroz samostalno istraživanje određene teme u vidu edukacija, radionica, tečajeva i slično. Također, traženjem povratnih informacija čitatelja raznih profila autor može uvelike proširiti svoje vidike, a to ga dovodi do novih izazova, potom smišljanja te implementiranja optimalnih rješenja za određene izazove, kao i ponovnog traženja kritika, što samo po sebi ima oznake projektnog pristupa radu. Po završetku kreacije, autorski sadržaj stavljen u okvire materijalne zbilje postaje dostupan namijenjenoj publici za korištenje i kritiku.

U Hrvatskoj je prva autorska slikovnica *Naš veseli svijet*, djelo čije su pjesme i ilustracije kreacija Zlate Kolarić Kišur te se pretpostavlja da je objavljena 1993. godine (Batinić i Majhuta, 2017). Zalar (2013) prilikom pisanja o slikovnici u Hrvatskoj ukazuje na porast količine autorskih slikovnica u Hrvatskoj. Među slikovnicama s visokim umjetničkim dosezima izdvaja slikovnice autorica Manuele Vladić-Maštruko (*San o moru, Sreća do neba*), Pike Vončine (*Emilija u Zemlji kotača*) i autora Stanislava Marijanovića (*Čudovišta u muzeju, Izgubljene papuče*), Svjetlana Junakovića (*Ljubav spašava živote, Dome slatki dome*) te druge.

3.3. Doprinos izrade autorske slikovnice razvoju kompetencija djece

Tankersley i suradnice (2012) napominju kako na odgojitelju leži odgovornost izbora strategija poučavanja te da pri tom izboru moraju voditi brigu o davanju podrške za ostvarenje ciljeva definiranih kurikulumom. Kao ciljevi *Nacionalnog kurikuluma za rani i predškolski odgoj* (2014) navedeni su osiguranje dobrobiti za dijete, kao i cjelovit razvoj, odgoj i učenje djeteta te razvoj kompetencija. Propisano je osam temeljnih kompetencija čijim bi se osnaživanjem i razvojem trebalo osigurati cjeloživotno učenje djeteta. Osim na razvoj kompetencija djece, naglasak se također treba staviti i na razvoj kompetencija odgojitelja jer kvalitetnu pedagošku praksu mogu implementirati jedino takvi odgojitelji koji se neprestano profesionalno i osobno razvijaju te intrinzično motivirani usvajaju nova znanja i vještine.

Uz sve ranije nabrojene uloge slikovnice, njena uloga može se očitovati i kao prikladan medij za razvoj kompetencija. Tako je, primjerice, očigledna uloga slikovnice u ostvarivanju kompetencije *Komunikacija na materinskome jeziku*; dijete kroz aktivnost čitanja slikovnice proširuje vlastiti rječnik i osvještava nove rečenične tvorbe. Tijekom i nakon čitanja slikovnice, odgojitelj potiče dijete na usmeno izražavanje vlastitih misli, osjećaja i doživljaja pročitanog i viđenog (ilustracije slikovnice). Ukoliko se djeca upuste u aktivnost izrade slikovnice, doprinos razvoju kompetencija biti će još veći. Izradom slikovnice dijete aktivno sudjeluje na način da osmišljava i bilježi sadržaj, dok čitanje slikovnice uključuje ponajprije primanje i preradu informacija. Proces stvaranja slikovnice pruža djeci okvir unutar kojeg slobodno mogu izraziti svoje misli, ideje, osjećaje te ih organizirati na strukturirani način. Također mogu samostalno dokumentirati sve svoje ideje. Odgojitelj promatrajući djecu dobiva uvid u njihove interese, vještine, sposobnosti i služi djeci kao podrška tijekom procesa izrade slikovnice na način da predlaže istoznačnice, uvodi jezične igre i slično.

Potaknut iskustvom izrade slikovnice sa skupinom djece predškolske dobi, ovaj rad u tabličnom prikazu (*Tablica 1*) prikazuje na koje načine izrada slikovnice doprinosi razvoju

kompetencija. Uz navedeno, u tablici je prikazana i uloga odgojitelja u procesu nastanka slikovnice.

Tablica 1 Doprinos razvoju kompetencija prilikom izrade slikovnice i uloge odgojitelja u tom procesu

KOMPETENCIJA	DOPRINOS IZRADE SLIKOVNICE RAZVOJU KOMPETENCIJA DJETETA	ULOGA ODGOJITELJA
KROZ:		
1. Komunikacija materinskome jeziku	<ul style="list-style-type: none"> - osmišljavanje sadržaja priče, vježbanje verbalnih komunikacijskih vještina u grupi - pisanje priče, širenje rječnika, stvaranje dijaloga 	<ul style="list-style-type: none"> - poticanje djece na jasno verbalno i kreativno izražavanje - provođenje aktivnosti za razvoj vještina čitanja i pisanja te proširivanje rječnika
2. Komunikacija stranim jezicima	<ul style="list-style-type: none"> - uključivanje elemenata drugih kultura u izradu slikovnice - stvaranje i pisanje priča na stranom jeziku, korištenje stranog pisma 	<ul style="list-style-type: none"> - implementiranje stranog jezika u odgojno-obrazovne aktivnosti - provođenje dvojezičnih aktivnosti
3. Matematička kompetencija osnovne kompetencije prirodoslovlju	<ul style="list-style-type: none"> - uključivanje matematičkih i prirodoslovnih koncepata u priču (brojevi i brojenje, mjerenja, oblici, životinje, biljke, recikliranje, prirodne promjene...) - postavljanje pitanja, provođenje istraživanja 	<ul style="list-style-type: none"> - stvaranje poticajnog matematičkog i prirodoslovnog okruženja - poticanje istraživačkog pristupa
4. Digitalna kompetencija	<ul style="list-style-type: none"> - digitalno stvaranje slikovnice koristeći alate za crtanje, uređivanje i dizajniranje 	<ul style="list-style-type: none"> - omogućava pristup informacijsko-komunikacijskoj tehnologiji i različitim softverima te pruža upute za korištenje
5. Učiti kako učiti	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, organizaciju i samoprocjenu vlastitih strategija stvaranja 	<ul style="list-style-type: none"> - uključuje dijete i vodi ga kroz proces planiranja i organiziranja stvaranje priče
6. Socijalna građanska kompetencija	<ul style="list-style-type: none"> - timski rad prilikom izrade slikovnice; dijeljenje odgovornosti, poštivanje i uvažavanje tuđih ideja, zajedničko donošenje odluka - inkluziju međusobnih različitosti te prikaz različitosti u slikovnici 	<ul style="list-style-type: none"> - poticanje djece na suradnju i komunikaciju - pomoć u razvoju vještina pregovaranja - stvara okruženje koje potiče na rad u grupama
7. Inicijativnost poduzetnost	<ul style="list-style-type: none"> - kreativno razmišljanje prilikom osmišljavanja priča i likova te realizacije ideja - razvoj poduzetničkih vještina poput procesa planiranja, stvaranja i prezentiranja slikovnice drugima 	<ul style="list-style-type: none"> - vođenje kroz planiranje i ostvarivanje projekta - poticanje na kreativno razmišljanje i preuzimanje odgovornosti

8. Kulturna svijest i izražavanje	<ul style="list-style-type: none"> - stvaranje priča i ilustracija s elementima različitih kultura i tradicija - umjetničko izražavanje kroz ilustracije, priču - uključivanje drugih područja umjetnosti, poput osmišljanja pjesme ili predstava na temu slikovnice 	<ul style="list-style-type: none"> - poticanje stvaralaštva djeteta u raznim umjetničkim područjima poput glazbe, plesa, kazališta, književnosti i vizualnih umjetnosti
--	---	--

4. Glazba u integriranom kurikulumu

Glazba i glazbeno stvaralaštvo imaju veliku ulogu u cjelovitom razvoju djeteta. Glazba može biti sveprisutno moćno sredstvo spontanog izražavanja, kako odgojitelja, tako i djeteta. Ona potiče samoostvarenje pojedinca i osnaživanje pojma o sebi te se kroz nju može izreći i riječima neizrecivo. Bačlija Sušić (2018a) u svom radu spominje važnost integracije glazbenih aktivnosti u svakodnevicu i igru djeteta jer sudjelovanjem u različitim vrstama oblika glazbenih aktivnosti dolazi do aktivnog doživljaja glazbe, što djetetu omogućuje spontano stvaralačko izražavanje glazbom. Napominje kako se aktivnosti toga tipa u odgojno-obrazovnoj praksi u velikoj mjeri zapostavljaju, najčešće zbog niske razine kompetencije ili interesa odgojitelja. S druge strane, ukoliko u životu djeteta ne nedostaje prisutnosti glazbe, Makjanić (1981) tumači da glazba ulazi i u druge aktivnosti te da dijete samostalno i samoinicijativno traži i izvodi različite glazbene aktivnosti.

4.1. Glazba kao sastavni dio kurikulumu ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja

NKRPOO (2014) nalaže da se na dijete gleda kao na cjelovito biće koje je, između ostalog, kreativno biće specifičnih stvaralačkih i izražajnih potencijala. Glazba, kao jedna od mogućnosti izražajnih medija, u tom procesu ima vrlo bitnu ulogu jer je ona integralni dio cjeline odgojno-obrazovnog procesa. Djeci stoga moraju biti omogućene prilike i stvorena atmosfera u kojoj se oni osjećaju ugodno izražavati svoje doživljaje, misli, ideje i način razumijevanja svijeta kroz glazbu. Aktivnostima poput improviziranja, komponiranja, sviranja različitih instrumenata i pjevanja, djeca istražuju različite zvukove, ritmove i melodije: kombiniraju, eksperimentiraju te samim time razvijaju svoju kreativnost. Korištenjem glazbe kao izražajnog medija olakšava se razumijevanje između pojedinaca, potiče se razvoj novog znanja, kao i kreativnosti, koja je sastavni dio svih segmenata kurikulumu. „Djeca imaju različite mogućnosti simboličkog izražavanja, koje uključuju likovne, grafičke, kretne, verbalne, gestikulacijske i mnoge druge ekspresivne modalitete“ (NKRPOO, 2014, str. 36).

Campbell i Scott-Kassner (1995) napominju kako se u kurikulumu koji je usmjeren prema djetetu javlja nekoliko ključnih stavki na koje odgojitelj treba obratiti pažnju prilikom uključivanja glazbe u djetetovu svakodnevicu. Polazeći od jedinstvenosti djeteta, odgojitelj bi trebao poznavati dijete na način da može prepoznati djetetove glazbene sposobnosti, interese, stilove učenja i razvojne faze u kojoj se dijete nalazi. U obzir također treba uzeti kulturnu i obiteljsku pozadinu djeteta, kao i očekivanja roditelja. Aktivnosti koje se provode trebaju biti organizirane na način da omogućuju prijelaz s poznatog prema nepoznatom, kao i aktivno sudjelovanje djeteta te različitost pristupa. Budući da djeca različite zvukove smatraju novim otkrićima, treba im se osigurati dovoljno vremena za glazbenu igru i istraživanje zvukova.

Glazba bi trebala biti integrirana i u druga područja djetetova života, a ne izolirana kao zasebno područje. Na različite načine može biti uključena i u priče, pokret i druge premete poput jezika, matematike i prirodoslovlja. Takvim pristupom pojačati će se glazbeno iskustvo i doživljaj, ali i iskustva drugih područja. O integraciji glazbe i književnosti piše i Niland (2007) te pruža uvid u različite strategije integracije koje koristi u radu s djecom poput: korištenja priča s naglašenom rimom i ritmom, pretvaranja tekstova slikovnica u pjesme ili pak korištenja pjesama kao inspiracije za priču. U svom radu tumači kako je još od davnina prirodan način komunikacije ljudi izražavanje kombinacijom različitih umjetničkih područja te da bi takav pristup trebali njegovati i odgojitelji u svom radu s djecom.

4.2. Vrste i oblici glazbenih aktivnosti

Na različite se načine glazba može implementirati u svakodnevicu i provoditi u radu odgojitelja s odgojno-obrazovnom skupinom. Gospodnetić (2015, str. 55) tumači pojam aktivnosti kao „način vođenja određenog programa koji vodi do realizacije jednog ili više sadržaja.“ U svom udžbeniku *Metodika glazbene kulture za rad u dječjim vrtićima* autorica navodi podjelu na slijedeće oblike glazbenih aktivnosti koje odgojitelji provode s djecom u vrtiću: igre s pjevanjem, obrada pjesme (ili ponavljanje pjesme), obrada brojalice (ili ponavljanje brojalice), aktivno slušanje glazbe, poticanje dječjeg stvaralaštva i sviranje na udaraljka. Nešto drugačiju podjelu spominje Bačlija Sušić (2018b): upoznavanje, usvajanje i ponavljanje pjesme, upoznavanje, usvajanje i ponavljanje brojalice, dječje igre s pjevanjem, sviranje na samostalno izrađenim zveckama ili glazbalima dječjeg instrumentarija, aktivno slušanje glazbe i glazbeno stvaralaštvo. Ono što izostaje u navedenim podjelama, a Makjanić (1986) spominje kao jedan od najvažnijih oblika glazbenih aktivnosti, jest pasivno slušanje glazbe. Napominje kako se pasivnim slušanjem glazbe, posebice do treće godine života, stvara navika i osjetljivost djeteta na glazbu. Ako očekivano slušanje glazbe izostane, primjerice prije

spavanja, dijete će tražiti da se uključi glazba. Iako Gospodnetić (2015) ne navodi pasivno slušanje glazbe kao zasebnu vrstu glazbene aktivnosti, ističe kako se pretjeranim slušanjem glazbe može izgubiti njena djelotvornost zbog razvijanja navike.

Kao cilj provođenja glazbenih aktivnosti u skupini, Gospodnetić (2015) navodi produljenje pažnje djece i okruženost glazbom. Glazbene aktivnosti trebale bi djeci pružiti ugodu i zabavu, a uz to se ostvaruju i zadaci poput razvoja glazbenog sluha, senzibiliteta za ritam, metar, melodiju i drugo. Odgojitelj treba odabrati koji će oblik glazbene aktivnosti primijeniti u kojem dijelu dana, kao i na koje će načine integrirati glazbene aktivnosti s drugima. Da bi to postigao, treba razumjeti ciljeve glazbenih aktivnosti, ali i birati sadržaj na temelju interesa djece te prilagoditi aktivnosti njihovim potrebama.

4.3. Glazbeno stvaralaštvo u vrtićima

Bačlija Sušić (2018a, str. 64) ističe kako „djeca posjeduju inherentni glazbeni potencijal, no značajan čimbenik u njihovu daljnjem poticanju i razvoju predstavlja okruženje u kojemu djeca žive.“ Poziva se na McPherson i Williamon (2006), koji u glazbenom razvoju djeteta ističu opće okruženje kao najznačajniji čimbenik, a Trevarthen i Aitken (2001) napominju kako je izlaganje djeteta bogatom glazbenom okruženju od iznimne važnosti za djetetov razvoj. Uređenje i opremljenost okruženja u kojem boravi dijete treba polaziti od njegovih potreba i iskazanih stvaralačkih potencijala. Budisavljević (2015, str. 27) opisuje kako takav prostor, u kontekstu glazbe, treba omogućiti „istraživanje zvukova, tonova, melodije i glazbe (glazbeni instrumenti, izrađeni instrumenti, šuškalice, uređaji za reprodukciju glazbe, zvukovi iz prirode...)“. Tome služe i dobro opremljeni glazbeni centri aktivnosti unutar sobe dnevnog boravka vrtića.

Djeci treba omogućiti i da samostalno izrađuju svoje instrumente, kako bi se neposrednim iskustvom nastajanja instrumenta spojili s njime na dubljoj razini. Primjer tome jest izrada zvečki od različitih vrsta zveckajućih materijala, poput kamenčića, pijeska i različitih vrsta žitarica (Slika 3) ili jednostavna potraga za predmetima koji proizvode zanimljive zvukove.

Slika 3 Zvečka izrađena od različitih vrsta žitarica

Bačlija Sušić (2018a) ističe istraživanja autorice Barrett (2003, 2006), koja ukazuju na emocionalnu samoregulaciju pomoću glazbenog stvaralaštva. Također, glazbeno stvaralaštvo djece omogućuje nam uvid u njihovu interpretaciju realnosti. Ukoliko se glazbene aktivnosti, koje se provode u vrtićima svedu isključivo na reprodukciju tema odabranih od strane odgojitelja, ne daje se dovoljno prostora ostvarenju individualnosti djeteta, kao ni njihovu kreativnom izražavanju. Zato se na djecu ne smije gledati kao na reproduktivce i konzumente glazbe, već ih smatrati plodonosnim kreatorima vlastitog glazbenog stvaralaštva. Nola (1987) ističe da je uz poticanje individualnog stvaralaštva jednako bitno i njegovanje društvenog stvaralaštva. Tada će, osim prihvaćanja vlastitog stvaralaštva, pojedinac očekivati i stvaralaštvo drugih te biti u poziciji stvaranja s drugima, što uključuje i primanje kritike te provedbu samo refleksije. Uz to, ukoliko odgojitelj postigne razinu ravnopravnog partnera igre, u kojoj stvara zajedno s djetetom, ono će se osjećati ugodnije i slobodnije izražavati pred njime. Takav pristup radu može dovesti do ranije navedenog društvenog stvaralaštva te do grupne kohezije i grupne pripadnosti, o kojoj u svom radu pišu Bačlija Sušić i Buerger-Petrović (2023).

Makjanić (1981) opisuje glazbu kao svakodnevnog pratitelja djeteta. Tumači kako odgojitelji teže postići da skladne i lijepe akustičke sadržaje djeca nadopunjuju vlastitim sadržajem, spontanom stvaralaštvom te na taj način osigurati da glazba bude sastavni dio njihova života. Promatrajući djecu u slobodnoj igri, možemo primijetiti njihovu stvaralačku moć. Djeca već od najranije dobi imaju potrebu proizvoditi različite zvukove te na taj način istraživati svijet oko sebe. Otkrivaju mogućnosti svog glasa i proučavaju uzročno-posljedične veze različitih predmeta. Lupanje, pljeskanje, pucketanje, pjevušenje, vikanje, zviždanje i drugi oblici reprodukcije zvuka nepresušani su izvor zabave i interesa djeci. Takve prve oblike djetetovih glazbenih improvizacija stariji u početku prate sa zanimanjem, no, kako tvrdi Makjanić (1980),

zbog zamora često zaustavljaju. Već tada djeca nailaze na otpor svome stvaralaštvu u obliku sprječavanja, ometanja i obeshrabrenja. Gospodnetić (2015) također ističe tu problematiku i tumači kako do toga dolazi zbog stava koji sadrži nerazumijevanje sadržaja i načina djetetova izražavanja. Nabroji mnogo načina poticanja dječjeg stvaralaštva, a među njima su i sljedeći: slušanje glazbe uz ples i likovno izražavanje, plesanje bez glazbe, mijenjanje ritma, naglasaka, melodije, riječi, tempa i dinamike pjesme, sviranje po svom tijelu, oponašanje zvukova i drugi.

Hrvatska glazbena pedagoginja Elly Bašić (1985, prema Bačlija Sušić, 2018a) u svojem glazbeno-pedagoškom konceptu Funkcionalne muzičke pedagogije ističe važnost samostalnog istraživanja i stvaranja djeteta, putem kojeg se odvija spontano otkrivanje i usvajanje novih vještina i znanja. Spontanu improvizaciju smatra temeljnim oblikom dječjeg glazbenog stvaralaštva tijekom koje dijete stvara neopterećeno i kroz igru te se pritom naglasak stavlja na sam proces stvaralaštva, a ne na rezultat stvaranja. Bašić (1985, prema Bačlija Sušić 2016) tumači kako se tijekom izražavanja glazbom često javlja i izražavanje na druge načine poput slikanja, plesa, pisanja i slično. Riječ je o sinkretizmu različitih umjetničkih područja prilikom kojeg se u velikoj mjeri razvija djetetova mašta. Kombinacijom različitih oblika umjetničkog izražavanja potiče se cjelovit razvoj djeteta i razvijanje kreativnih sposobnosti, što je obilježje integriranog pristupa radu s djecom.

5. Slikovnica *U potrazi za prijateljem*

Autorska slikovnica naslova *U potrazi za prijateljem* nastala je temeljem stečenih vještina i znanja te zadataka tijekom studija u okviru različitih kolegija. Tako je primjerice u okviru kolegija *Metodika likovne kulture 2* bila zadana tema slikovnice; *priča iz mog života* ili *kad sam bila mala*. Unutar okvira kolegija i teme, pružena nam je potpuna sloboda odabira izražavanja i stručno vodstvo u obliku konzultacija tijekom nastave. Takvo vodstvo omogućilo je autorici integraciju različitih umjetničkih područja i primjenu različitih znanja i vještina u kreiranju svoje autorske slikovnice.

5.1. Proces obrade teme

Poticaj za kreiranje autorske slikovnice *U potrazi za prijateljem*, bila je akcijska figurica psa – jedini predmet sačuvan iz djetinjstva, ponesen iz roditeljskog doma. Ta je figurica dobivena od dječaka prilikom njegovog izlaska iz zajedničke bolničke sobe, kada ju je sakrio u torbu autoričine majke. Promatranjem te figurice, prisjećanjem davne priče vezane uz nju i primjećivanjem nevjerojatne sličnosti sa stvarnim psom (*Slika 4*) zbog različitih boja očiju, polako su se oblikovale misli vodilje na temu prijateljstva, straha, otvorenosti, spontanosti i

iskrenosti. Šimrak i sur. (2018, str. 99) opisuju kako „ideje izmaštane u dječjim mislima i srcima počnu rasti i u djetetu je sve snažnija potreba da ih prenese u stvarni svijet koji ga okružuje.“ Upravo takva riznica priča bila je poticaj autorici da ju otvori i podijeli s drugima, onima voljnim slušanja.

Slika 4 Temeljne inspiracije za odabir teme slikovnice

Prva ideja za priču bio je pokušaj rekonstrukcije bolničkih sadržaja doživljenih prilikom liječenja: ambijent, razgovori, igre, događaji... Približavanjem svakodnevnim situacijama, stvarnom životu, micanjem tabua te prikazom istih slikom i riječima bez neugode, ostvarila bi se *problemska slikovnica*, opisuje Čačko (2000). Udaljavanjem od bolničkih sadržaja, unošenjem elemenata fantazije poput likova kostura i zmaja ili pak kraljevstva kao mjesta radnje, postiglo se micanje iz zidova bolnice i ulazak u posve nov svijet i novu radnju u kojoj se čitatelj može ugodno izgubiti. Radnja nije usmjerena na ozdravljenje djeteta (na koje su često više od djece usmjereni roditelji), već na ono što je u tim trenucima najbitnije djetetu, a to je da unatoč promjenama koje se događaju, uspije pronaći prijatelja i partnera za igru.

Priča je o potrazi za prijateljem u koju se upušta glavni lik, kostur Skelly. Zbog svoje neobične različitosti, suočava se sa strahom koji proizlazi iz ljudi kojima je okružen. Tuga i praznina koju osjeća kao posljedicu nedostatka prijatelja glavna su mu motivacija za putovanje svijetom u koje se upušta s ciljem sklapanja prijateljstva, samim time i – kako on smatra – pronalaska sreće. Svoje putovanje završava gdje ga je i započeo, u svom kraljevstvu; tužan, razočaran i bez novog prijatelja. Njegovo unutarnje stanje poklapa se s vanjskim jer je za vrijeme njegova povratka šuma bila puna crnog dima. Odlučuje pronaći izvor vatre te u toj potrazi nailazi na zmaja koji riga vatru i uzrokuje sav taj požar. Dijalog između Skellyja i zmaja

prožet je sukobljavanjem oko straha i opasnosti, kako između i oko njih, tako i unutar njih te zajedničkim snagama dolaze do zaključka koji dovodi do spašavanja šume i sklapanja prijateljstva.

Kroz posve novu sferu ostvario se isti cilj, a to je pisanje o ranije navedenim vrijednostima. Slikovnica takve tematike također se može ponuditi kao problemska, s naglaskom na sklapanje prijateljstva i prevladavanje straha od različitosti (biti drugačiji i tuđe razlike). Isprepletenost tema i motiva slikovnice *U potrazi za prijateljem* vidljiva je na slici 5.

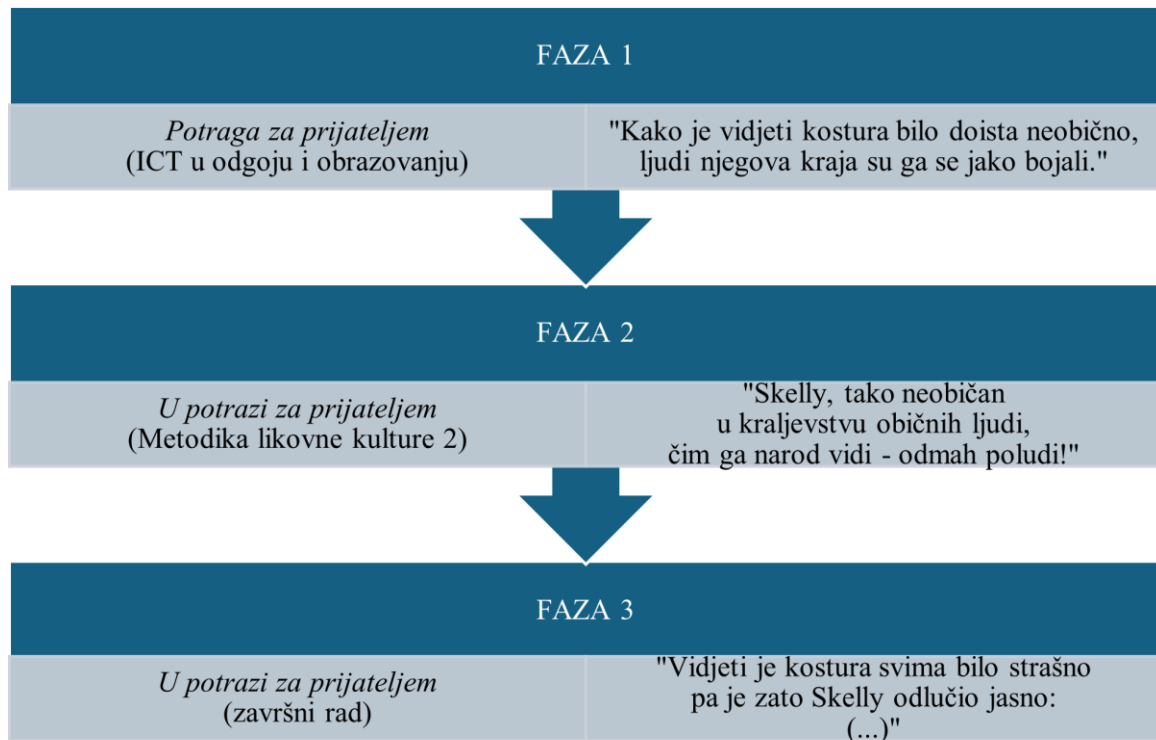

Slika 5 Shematski prikaz isprepletenosti tema i motiva slikovnice *U potrazi za prijateljem*

5.2. Osmišljavanje i oblikovanje teksta slikovnice

Razvoj teksta slikovnice dogodio se u nekoliko faza, tj. postoji tri inačica teksta, bitno različitih, od kojih je svaka poslužila drugoj svrsi. Izvorna priča nastala je tijekom prvog semestra u sklopu kolegija *ICT u odgoju i obrazovanju*, prilikom programiranja animiranog filma naslovljenog *Potruga za prijateljem* u programu *Scratch*. Priča je napisana u proznom obliku s elementima dijaloga između likova te su glasovi i pozadinski zvukovi bili obrađivani u programu *Audacity*. U drugoj, već spomenutoj inačici, onoj namijenjenoj pisanju slikovnice u sklopu kolegija *Metodika likovne kulture 2*, tekst je pronašao put prema poeziji, a tek je u trećoj, konačnoj inačici namijenjenoj pisanju ovog rada u potpunosti oblikovan kao rimovani

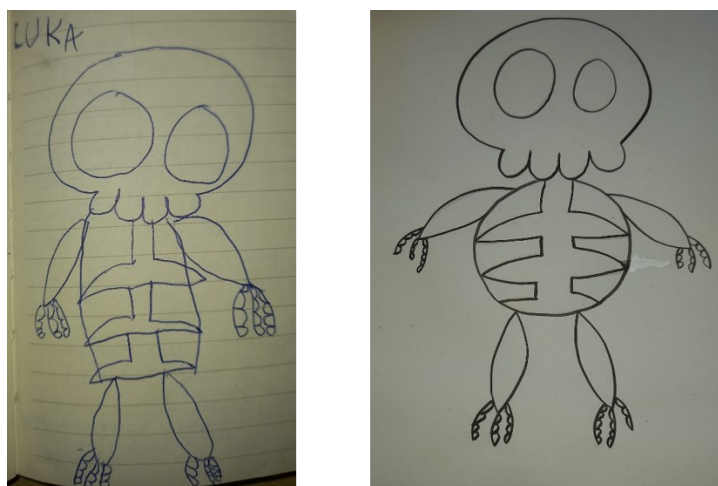
stih, vodeći pritom računa o zadržavanju narativnosti, uvođenju protočnog ritma te o pravilnijem rimovanju stihova. Slika 6 prikazuje navedene faze nastajanja teksta slikovnice. U svakoj fazi je naveden povod nastajanja, kao i usporedba dijela teksta tokom njegova razvoja u pojedinim fazama.

Slika 6 Faze nastajanja teksta slikovnice *U potrazi za prijateljem*

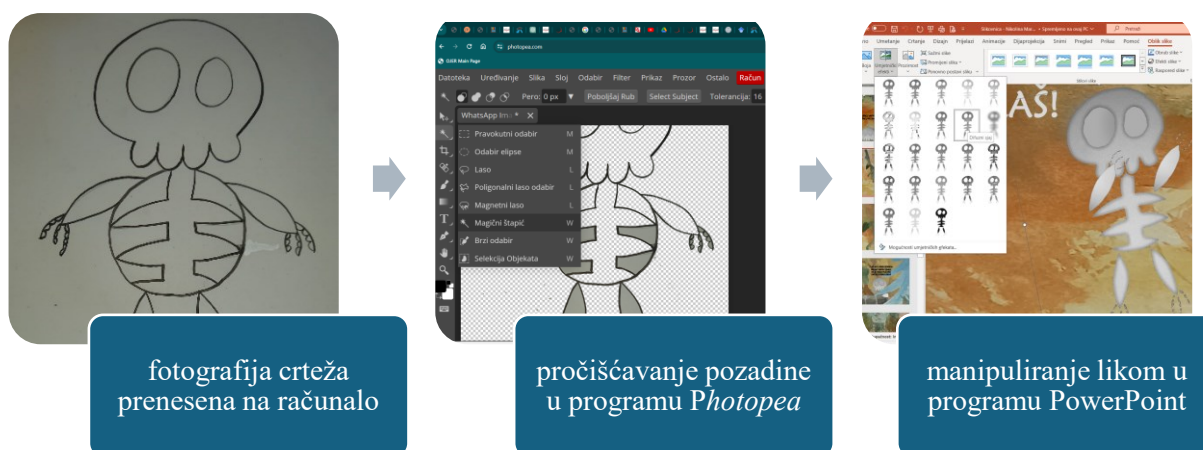
5.3. Oblikovanje ilustracija slikovnice

S obzirom na ideju o glavnom liku, postavilo se pitanje kako lik kostura prikazati djeci. Ta dilema riješila se prilikom obavljanja praktičnog rada u dječjem vrtiću i dolaskom u skupinu djece predškolaca po prvi put, kada je ostvaren kontakt s dječakom koji je s uzbuđenjem uručio crtež kostura kao pozdrav. Upravo je taj crtež bio poticaj da se isti upotrijebi u slikovnici, na što je dječak s veseljem pristao te je ponovio crtež kostura u bilježnicu. Taj je crtež potom stiliziran za potrebu slikovnice *U potrazi za prijateljem*. Usporedba originalnog i stiliziranog crteža vidljiva je na slici 7.

Slika 7 Usporedba originalnog i stiliziranog crteža kostura

Stilizirani crtež je fotografiran mobilnim uređajem, prenesen na računalo te mu je u besplatnom internetskom programu *Photopea* pročišćena pozadina, kako bi se njime moglo u daljnjem procesu rada lakše manipulirati. Taj proces ponovljen je sa svim likovima korištenima u slikovnici, kao i sa svim dijelovima pozadine, koja se kasnije u programu *PowerPoint-u* slagala po principu proizvoljne slagalice. U slikovnici su korišteni crteži, točnije fotografije tih crteža, ali i fotografija dvorca Trakošćan te sjemenki stabla javora. Navedeni koraci oblikovanja ilustracija prikazani su na slici 8.

Slika 8 Koraci oblikovanja ilustracija slikovnice *U potrazi za prijateljem*

5.4. Nastanak autorske pjesme

Zbog izloženosti glazbi već od ranog djetinjstva, izrazila se potreba za uključivanjem pjesme u rad već u prvoj fazi nastajanja slikovnice. Za sviranje nježne skladbe poslužio je ukulele, a sviranje skladbe je snimljeno mobilnim uređajem pa preneseno na računalo u program *Audacity*, u kojem se potom snimkom manipuliralo dodavanjem različitih efekata radi boljeg uklapanja u sam animirani film. Skladba je poslužila kao pozadinska glazba koja je u filmu dočaravala spasonosne kapi kiše te je za cilj imala pojačavanje završnog dojma, kao i pružanje zaključka priče.

Nakon pisanja teksta slikovnice i njenih ilustracija, potreba za glazbom prenijela se i u drugu fazu kreacije zbog rimovanih stihova, koji su naprosto pozivali glazbu da im se pridruži. U tom je koraku nastala pjesma o Skellyju i zmaju, koja je prilagođena djeci zahvaljujući svojoj jednostavnoj melodiji, ritmu i tematici koja se uklapa u završetak slikovnice. Pjesma je energična i jednostavnog ritma te lako prati dječji prirodni osjećaj za ritam i tempo. Tonalitet D dura pristupačan je za dječji glas, dok je tonski opseg pjesme od cis1 do h1, što je unutar preporučenog opsega za djecu 5-7 godina starosti. Harmonijska progresija je jednostavna, s osnovnim akordima (D, G, A7), uobičajenim u pjesmama za djecu te zbog toga pružaju stabilnu i predvidljivu podlogu koja daje djeci sigurnost i potiče ih na pjevanje. Pjesma je u slikovnicu uključena radi zabave, a ujedno i doprinosi razvoju jezičnih i glazbenih vještina. Uz to, poziva na empatiju, zajedništvo i sudjelovanje u glazbenoj aktivnosti.

Radi lakšeg i praktičnijeg čitanja slikovnice, odlučeno je da će pjesma biti izvođena na kraju priče gdje će pružati zaključak i dodatno naglasiti teme prijateljstva i suradnje. Notni zapis i tekst zabilježeni su u programu *Maestro – Music Composer*, dostupnom za preuzimanje na pametnim telefonima. Takav zapis je izvezen u obliku slike pa prenesen na računalo, gdje mu je pročišćena pozadina u programu *Photopea*. Završni korak bio je uključivanje zapisa u slikovnicu u programu *PowerPoint*, što je prikazano na slici 9. U trećoj fazi nastanka slikovnice pjesma je poslana na pregled stručnjaku te je potvrđeno da je pjesma u takvom obliku spremna za izvođenje djeci, tako da u trećoj fazi nastanka slikovnice nije bilo preinaka u pjesmi.

♩ = 120
Allegretto

1 2 3 4 5 6 7 8

ZMAJ JE SAD PRI - JA - TELJ KO - STU - RU SKE - LLY - JU NE - KA ČU - JU TO SVI.

9 10 11 12 13 14 15 16

A - KO SI NE - KA - DA TU - ŽAN I U - SAMLJEN ZA - PJE - VAJ S NAMA I TI.

ZMAJ JE SAD PRIJATELJ
KOSTURU SKELLYJU,
NEKA ČUJU TO SVI.

AKO SI NEKADA
TUŽAN I USAMLJEN
ZAPJEVAJ S NAMA I TI.

Slika 9 Zapis pjesme u slikovnici *U potrazi za prijateljem*

5.5. Analiza sadržaja slikovnice i mogućnosti njenog korištenja u integriranom pristupu radu

Imajući na umu moguće korištenje slikovnice u radu s djecom predškolske dobi, pažljivo su, svjesno i ciljano u nju uz pisane i ilustrirane utkani i glazbeni elementi radi doprinosa razvoju kompetencija djece i osiguranju njihove dobrobiti. Da bi se, primjerice, osnažila kompetencija komunikacije na materinskome jeziku, ali i obrazovna dobrobit, naglasak se stavio na bogaćenje rječnika (riječi poput „oganj“ i „zdenac“), stvaranje rime te oblikovanje dijaloga između glavnih likova. Nadalje, za razvoj komunikacije na stranim jezicima, ime glavnog lika – Skelly – otvara vrata engleskoj abecedi i riječima (*eng.* – *skeleton*). Odabir kostura kao glavnog lika također je poticaj na proučavanje građe tijela te se tu pruža prilika osiguranje tjelesne dobrobiti, kao i osnovnih kompetencija u prirodoslovlju. Razvoju spomenute kompetencije može doprinijeti i proučavanje različitih staništa, koja je Skelly prošao kako bi pronašao prijatelja, kao i proučavanje flore i faune tih staništa. Ilustracija kompasa u djeci može pobuditi interes za orijentiranje u prostoru, a vatra nas može uvesti u proučavanje prirodnih pojava i katastrofa uzrokovanim čovjekom. Budući da je slikovnica dostupna i u digitalnom obliku, pružena je mogućnost razvoja digitalne kompetencije poticanjem djece na savjesno korištenje tehnologije i digitalnih alata u stvaralačke svrhe. Skelly je lik kojeg krase odlučnost i upornost, a upravo te osobine stvaraju preduvjete razvoju kompetencije učiti kako učiti. Promicanjem vrijednosti poput suradnje, empatije, prijateljstva, kao i prevladavanjem

predrasuda, naglasak je stavljen na osiguranje socijalne i emocionalne dobrobiti, kao i na razvoj socijalne i građanske kompetencije. Inicijativnost i poduzetnost vidljivi su u osobnosti likova kroz proaktivno suočavanje s izazovima te donošenjem značajnih pravodobnih odluka. Kao dodatni poticaj povezivanju s likovima kao i pružanje dodatne ugone djeci, u slikovnicu je implemenitrana i pjesma. Ona posebno pridonosi zaključku priče, kao i poticanju djece na izražavanje svojih emocija.

Za bolji pregled istih, poslužiti će tablični prikaz (*Tablica 2*) kompetencija i ispisanih elementa slikovnice, promišljeno i pažljivo odabranih za doprinos razvoju određenog kompetencijskog područja.

Tablica 2 Prikaz doprinosa različitih elemenata slikovnice razvoju kompetencijskih područja

KOMPETENCIJA	ELEMENTI SLIKOVNICE
1. Komunikacija na materinskome jeziku	- rimovani stih - uvođenje nepoznatih riječi (zdenac, oganj) – širenje rječnika - dijalog
2. Komunikacija na stranim jezicima	- Skelly – slova engleske abecede, širenje engleskog rječnika
3. Matematička kompetencija i osnovne kompetencije u prirodoslovlju	- kostur – građa tijela - različita staništa - požar – prirodne katastrofe - kompas – orijentiranje u prostoru - raznolikost biljaka i životinja, mitološka bića
4. Digitalna kompetencija	- digitalna inačica slikovnice - korištenje digitalnih alata
5. Učiti kako učiti	- odlučnost i upornost glavnog lika
6. Socijalna i građanska kompetencija	- promicanje vrijednosti poput prijateljstva, empatije i suradnje - prevladavanje predrasuda
7. Inicijativnost i poduzetnost	- suočavanje s izazovima - donošenje bitnih odluka
8. Kulturna svijest i izražavanje	- dvorac Trakošćan – kulturna baština - život ljudi na selu - pjesma

6. Primjeri dobre prakse

U daljnjem tekstu biti će opisane aktivnosti provedene sa skupinom djece jednog zagrebačkog dječjeg vrtića. Glavna aktivnost bila je predstavljanje slikovnice *U potrazi za prijateljem*, kao i predstavljanje pjesme napisane kao zaključak slikovnici. Kako bi se osiguralo da će predstavljanje slikovnice biti u skladu s potrebama djece i kurikulumom vrtića, prilikom inicijalnog razgovora s pedagoginjom vrtića dogovorene su smjernice koje su uključivale: način pristupanja djeci, oblik motivacije, aktivnost čitanja slikovnice djeci, aktivnost usvajanja pjesme te duljina trajanja boravka u skupini. O dolasku i boravku u skupini pravodobno su obaviješteni i roditelji/skrbnici djece uz pisanu zamolbu.

6.1. Predstavljanje autorske slikovnice djeci predškolske dobi

Predstavljanje autorske slikovnice *U potrazi za prijateljem* i pjesme skupini djece predškolaca imalo je za cilj istražiti na koje načine autorska slikovnica i pjesma u stvarnosti otvaraju mogućnosti rada s djecom predškolske dobi te hoće li takav materijal potaknuti rad na projektu kao oblik integriranog pristupa radu. Predstavljanje je također imalo za cilj upoznati djecu s pojmom autorstva te ohrabriti djecu, ali i odgojitelje na vlastito izražavanje i stvaralaštvo. U razgovoru s pedagoginjom vrtića doznaje se da je uobičajeno da odgojitelji samostalno kreiraju slikovnice, dok se u razgovoru s odgojiteljicom skupine, ali i odgojiteljicama drugih skupina saznaje kako se dosad u svom radu nisu susretale s odgojiteljima koji su samostalno kreirali slikovnicu i koristili ju u radu s djecom.

6.1.1. Priprema prostora i materijala

Za provođenje aktivnosti čitanja slikovnice prethodno su pripremljeni slikovnica i glazbeni instrument, a za vođenje dokumentacije mobilni telefon i stalak. Kako su djeca dolazila u skupinu, slijedilo je upoznavanje pa izrađivanje, a potom lijepljenje naljepnica s imenom (ukoliko ona to dozvole), radi lakšeg pamćenja njihovih imena. Ta je situacija iskorištena kao poticaj djece na slovanje i pisanje vlastitih imena. Djeca su postavljala mnoga pitanja o nadolazećim aktivnostima, na što su se igrale igre pogađanja. Spomenute su im ključne riječi teme slikovnice, poput putovanja i prijateljstva te se djeca, po prirodi znatiželjna, upuštaju u razgovor i dijeljenje osobnih informacija. Promatranjem prostora i materijala u njemu, naišlo se na rekvizite koji su poslužili u motivacijskom dijelu, kao i prilikom čitanja slikovnice. Na temelju prostora u kojem djeca borave mogu se predvidjeti interesi djece, što je vrijedan izvor informacija za planiranje daljnjih aktivnosti. Postojala je vremenska ograničenost provedbe aktivnosti zbog održavanja rođendanske proslave i gledanja predstave *Keko eko*. Aktivnost se

u dogovoru s odgojiteljicom skupine odvijala na njima uobičajen način: po početku aktivnosti svako dijete uzima stolac, donosi ga u sredinu prostorije dnevnog boravka i slaže u krug. Po njihovom okupljanju, započelo se s aktivnošću čitanja slikovnice.

6.1.2. Čitanje slikovnice *U potrazi za prijateljem*

Motivacijski dio za samu aktivnost, prema dogovoru s pedagoginjom vrtića, se temelji na razgovoru s djecom o autorstvu. Među knjigama s polica iz njihovog centra za početno čitanje i pisanje izabrane su tri slikovnice koje su poslužile za tumačenje pojma autorstva. Odabrane slikovnice imale su različite autore i ilustratore. Na postavljeno pitanje djeci: „Što možete, na prvi pogled, reći o ovoj knjizi?“, jedno dijete odgovara sa: „Da je slatka!“. Djeci se potom tumačilo kako slikovnica ima svoj naslov, a da bi ona uopće postojala, netko ju je morao napraviti. Napomenuto je kako slikovnica sadrži slova koja čitamo, a netko ih je napisao i slike koje gledamo, a netko ih je ilustrirao, što znači nacrtao. To su autori teksta i ilustratori, što znači da se dvoje ljudi srelo i dogovorilo da će napisati i nacrtati priču zajedno. Radi boljeg objašnjavanja pojma autorstva i zadržavanja njihove pažnje, postavlja se pitanje tko među njima: crta, voli crtati, piše, voli pisati, voli smišljati priče. Većina djece je dizala ruku kao potvrdu na svako pitanje. Dano im je do znanja kako to znači da bi oni također, ako žele, mogli biti autori slikovnice. Na to se javlja jedan dječak i komentira kako on i njegov prijatelj vole raditi stripove, što je uzeto u obzir prilikom drugih aktivnosti. Pred njih je stavljena slikovnica *U potrazi za prijateljem*. Zaduženi su da pročitaju naslov, radi zadržavanja njihove pažnje i dobivanja povratne informacije o vidljivosti slova. Po dječjem čitanju naslova, nastavlja se s pitanjem: „Što mislite, što bi to moglo značiti?“. Na to su dobiveni razni odgovori: „Da netko traži svog prijatelja.“, „Da je u nevolji pa ga traži.“, „Zato što nema svog prijatelja pa ga traži.“ Aktivnost se nastavlja otkrivanjem glavnog lika Skellyja i ispitivanjem njihovog znanja o kosturima, na što odgovaraju: „Mi smo kostur!“, „Kada je prvo meso pa tijelo pa kostur.“, „Kostur je tvrd!“, „Može se slomiti ako jako padneš!“, „Da, moj stariji brat je slomio ruku, imao je ovak' tu sve zamotano pa sam mu crtala po tom!“. Dolaze do zaključka da se kostur zove kostur jer je građen samo od kostiju. Na slici 10 zabilježen je trenutak pokazivanja ilustracije kostura u dječjoj enciklopediji, koja je pomogla djeci da se prisjete izgleda kostura te ga povežu s izgledom glavnog lika slikovnice.

Slika 10 Motivacijski dio aktivnosti čitanja slikovnice *U potrazi za prijateljem* - prikaz ilustracije kostura u dječjoj enciklopediji

Prelazi se na čitanje slikovnice. Nekolicini djece je pažnja skrenula s čitanja slikovnice već u početku, što je uočeno po tome da su ustajala s mjesta i međusobno pričala o temama nevezanim uz slikovnicu. Tijekom čitanja dijaloga Skellyja i zmaja, njihova se pažnja u velikoj mjeri povratila. Kad su čula riječ „čiča“, nekoliko djece je počelo ustajati, dizati svoje stolce i vraćati ih uz stolove, što je vidljivo na slici 11, a drugi su slijedili njihov primjer. Čak je i djevojčica kojoj je to bio prvi dan u skupini postupila na isti način. Tako je završila aktivnost čitanja slikovnice.

Slika 11 Naglo ustajanje i odlazak djece neposredno nakon završetka čitanja slikovnice

Dječji dojmovi dolazili su do izražaja u brojnim razgovorima i aktivnostima koje su se odvijale narednih nekoliko dana nakon čitanja slikovnice. Tako je, primjerice, dječak izjavio kako ne vjeruje da je Skelly proputovao svijet jer bi mu trebalo barem 38 dana, ne znajući da je Skelly putovao čak sedam godina, što je dulje od djetetovog postojanja na ovome svijetu. Takvi razgovori otvarali su vrata ponovnom posjetu priči, a zbog mogućnosti neposredne rasprave s autoricom slikovnice, bio im je dostupan uvid u neizrečene dijelove priče. S druge strane,

autorica je dobila uvid u dječja maštanja o svim putovanjima na kojima je Skelly bio, kao i u njihova mišljenja o slikovnici: „Mislim da je slikovnica jako lijepa i da me jako opustila zato što su predivne riječi.“

6.1.3. Aktivnost usvajanja pjesme

Pjesma vedre tematike pomaže podići atmosferu i ponovo okupiti djecu na zajedničku aktivnost. U aktivnosti su sudjelovala djeca koja su pokazala afinitet prema izražavanju glazbom. Djeci je uz pratnju gitare pjesma izvedena nekoliko puta u cijelosti te je ponovljena više puta, kako bi djeca imala veću mogućnost uključivanja u pjevanje i pamćenja teksta. Pjesma je ponovljena uz pljeskanje u metru i ritmu, što prikazuje slika 12. Djeca su također imala priliku pokušati samostalno svirati gitaru (*Slika 13*), a dok bi jedno dijete sviralo, ostatak djece bi pjevao pjesmu i izvodio proizvoljan pokret.

Slika 12 Pljeskanje u metru i ritmu tijekom aktivnosti usvajanja pjesme

Slika 13 Sviranje gitare tijekom aktivnosti usvajanja pjesme

Tokom ostatka dana, djeca su imala priliku uvježbavati svoje glazbene vještine, individualno i grupno (*Slika 14*), stavljajući naglasak na udaranje po tijelu gitare i trzanje po žicama u ritmu, sa i bez pritiskanja polja na vratu.

Slika 14 Grupno sviranje gitare kao proizvoljna aktivnost djece

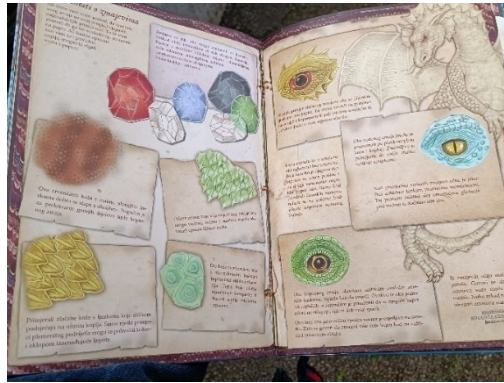
6.2. Provedba aktivnosti nakon čitanja slikovnice

Osim čitanja slikovnice i usvajanja pjesme, sve ostale aktivnosti su osmišljene i planirane nakon provedenih aktivnosti, kao odgovor na interese djece, u skladu s vremensko-prostorno-materijalnim mogućnostima. Imajući na umu raznolikost područja koju slikovnica obuhvaća, kroz razgovor s djecom pronađene su dodirne točke između sadržaja slikovnice i interesa djece te su spojem tih dvaju područja zajedno osmišljene aktivnosti koje su provedene. U daljnjem dijelu rada biti će opisane provedene aktivnosti. Po završetku provedenih aktivnosti analizira se jesu li aktivnosti obuhvatile sva područja razvoja, tj. jesu li početne aktivnosti: čitanje autorske slikovnice i usvajanje pjesme, uspjele doprinijeti integriranom pristupu radu.

6.2.1. Izrada papirnatih zmajeva

Promatrajući djecu nakon provedene aktivnosti čitanja slikovnice, uočeno je da su se neka od njih zabavila izradom i bacanjem papirnatih aviona. Lansiranje tih aviona, posebice u zatvorenom prostoru nekada se može protumačiti neprimjerenim, nesigurnim i ometajućim, no trebaju se uzeti u obzir brojne dobrobiti koje od te aktivnosti mogu biti osigurane djeci. Spojivši njihovu slobodnu aktivnost i prethodno čitanje slikovnice, u kojoj se kao jedan od likova pojavljuje zmaj, izrodila se ideja izrade papirnatih zmajeva. Njih bi djeca uzlijetala tokom boravka na otvorenom. Po dolasku te ideje, provedena je kratka verbalna anketa među djecom o njihovom interesu za izradu zmajeva te se pokazalo da je interes za takvu aktivnost bio visok. Dogovoreno je da će to biti sljedeća aktivnost po ponovnom dolasku u vrtić. Van vrtića

provedeno je proučavanje različitih modela papirnatih zmajeva i odabran je adekvatan model. Uz to, u knjižnici je posuđena ilustrirana enciklopedija o zmajevima, koja sadrži detaljne prikaze različitih vrsta zmajeva i njihovog pokrova (*Slika 15*), a služila je kao inspiracija za ukrašavanje papirnatih zmajeva.

Slika 15 Enciklopedija o zmajevima kao poticaj aktivnosti izrade papirnatih zmajeva

Skupina je posjećena idućeg dana tokom boravka na otvorenom. Prema savjetu odgojiteljice, aktivnost se provodi na otvorenom, unatoč vjetru i mogućnosti kiše. Prikupljeni su potrebni materijali: papir, krep papir, škare, vuna, ljepilo, drvene boje i flomasteri. Djeca pomažu prilikom organizacije materijala na stolu i slijede upute izrade. Papiri su zbog vjetra letjeli posvuda, stoga je dijete koje nije htjelo izrađivati zmaja, a htjelo je sudjelovati u aktivnosti, držalo krep papir i dodavalo ga drugoj djeci po potrebi (*Slika 16*).

Slika 16 Prikupljanje potrebnih materijala i raspodjela zadataka u aktivnosti izrade papirnatih zmajeva

Uvod u aktivnosti čini razgovor o zmajevima i prisjećanje na lika zmaja iz slikovnice. Djeca su potom bila motivirana za izradu vlastitog zmaja, a za inspiraciju prilikom ukrašavanja koristila su enciklopediju o zmajevima. Crtaju, režu škarama, lijepe, zavezuju vunu, čekaju u

redu, pomažu jedni drugima, uzlijeću zmajeve i borave na otvorenom. Ugodnoj i veseloj atmosferi doprinijelo je slušanje pozadinske renesansne glazbe, na čiji su se ritam mnoga djeca opustila i ljuljala na mjestu. Fotodokumentaciju je vodilo dijete iz skupine te zahvaljujući njemu postoji pregršt fotografija, zabilježenih tokom provođenja aktivnosti, a dio njih vidljiv je u kolažu fotografija prikazanom na slici 17.

Slika 17 Kolaž fotografija nastalih tijekom aktivnosti izrade papirnatih zmajeva (autor fotografija: dječak iz skupine)

Sve jači vjetar, kiša i vrijeme za ručak su prenijeli aktivnost u prostor dnevnog boravka. Aktivnosti se pridružuju i djeca koja su boravak na otvorenom htjela provesti u slobodnoj aktivnosti.

Slika 18 Nastavak aktivnosti izrade papirnatih zmajeva u prostoru dnevnog boravka

Djeca su kroz ovu aktivnost razvijala svoju finu i grubu motoriku, otkrivala na koji način efikasno zavezati vunu, međusobno dijelila svoja iskustva, učila o zakonima fizike, kreativno se izražavala i zabavljala te sudjelovala u fotodokumentiranju procesa.

6.2.2. „Stvori, pomiješaj i složi svog kostura“

Ideja za aktivnost javila se nakon što je jedna djevojčica iz skupine donijela dijelove kostura nacrtane na kamenčiće (*Slika 19*). Ona i njena prijateljica su nakon čitanja slikovnice tražile kamenje po dvorištu vrtića da bi nacrtale Skellyja na njih jer ih je njegova glava oblikom podsjetila na kamen. S djevojčicama je dogovoreno da će aktivnost opisati drugoj djeci i voditi ih kroz nju.

Slika 19 Ideja za aktivnost oslikavanja kamenja

Kamenje je skupljeno, oprano i dezinficirano te spremno za korištenje. Osim njih, za aktivnost su bili potrebni i flomasteri u boji. U uvodnom dijelu aktivnosti, djeca su se prisjetila glavnog lika slikovnice. Razgovaralo se o kosturima, dijelovima kostura, slamanju kosti, kretanju i slično te se pritom koristio ilustrirani prikaz kostura u dječjoj enciklopediji. Kao podlogu na koju će djeca sortirati dijelove kamenja korištena je dekoracija kostura, na kojoj su jasno naznačeni glava, trup i udovi. Djevojčice čiji su rad bio inspiracija za igru preuzimaju glavnu riječ u objašnjavanju aktivnosti (*Slika 20*), što se pokazalo ispravnim jer su djeca s lakoćom razumjela pojašnjenje i počela sudjelovati u aktivnosti. Jedna od djevojčica se dodatno pripremila, stavivši rukavice s naljepnicom kostura (*Slika 21*).

Slika 20 Objašnjavanje aktivnosti oslikavanja kamenja od strane dviju djevojčica iz skupine

Slika 21 Usklađenost odjeće djevojčice i teme aktivnosti koju predvodi

Djeci je kroz aktivnost pružena prilika za razvoj fine motorike i kreativnog izražavanja. Kategoriziranjem oslikanih kamenčića u različite skupine, kako je prikazano na slici 22, i njihovim slaganjem, omogućilo se bolje razumijevanje različitih uloga pojedinih dijelova tijela. Djevojčicama, koje su vodile aktivnost, je pružena visoka razina mogućnosti razvoja komunikacijskih vještina i vještine vođenja te je takva situacija poslužila kao primjer otvaranja mogućnosti različitih uloga djeteta unutar aktivnosti. Aktivnosti su prisustvovala mnoga djeca skupine, a pridruživala su se i djeca drugih skupina te su imali prilike za ostvarivanje međugrupne suradnje.

Slika 22 Kategoriziranje oslikanih kamenčića tokom aktivnosti Stvori, pomiješaj i složi svog kostura

6.2.3. Izrada društvene igre

Djeca su prilikom upoznavanja u nekoliko navrata pokazala visoku razinu interesa prema društvenim igrama, posebice *Čovječe, ne ljuti se* te je to otvorilo put prema izradi vlastite društvene igre, na što je nekolicina djece već u početku bila oduševljena. Životinje na igračkoj ploči, prikazanoj na slici 23, pokrenule su razgovor o različitosti staništa, spomenutim u slikovnici tijekom Skellyjeva putovanja (*Slika 24*) i djecu su potaknula na razgovor o bogatom biljnom i životinjskom svijetu pojedinih staništa.

Slika 23 Prikaz različitih životinja na igraćoj ploči *Čovječe, ne ljuti se*

Slika 24 Prikaz različitih staništa u slikovnici *U potrazi za prijateljem*

Djecu se za aktivnost motiviralo kratkim videoisječcima o pet različitih staništa: oceani, planine, prašume, pustinje i špilje, čije su minijature prikazane na slici 25. Scene videoisječaka su rezane i montirane u besplatnom programu za uređivanje videa, zvuka i slika, *Shotcut*. Za potrebe dogovora redoslijeda gledanja filmova, izbrojavala se brojalica *En den dore*. Djeci je pružena prilika baratanja računalom prilikom odabira, pokretanja i zaustavljanja filmova.

Tijekom gledanja, djeci su s engleskog jezika verbalno prevedene bitne činjenice o pojedinim staništima, a djeca u velikoj mjeri samostalno prepoznaju biljke i životinje različitih staništa. Naglasak je stavljen i na odjeću, kao i posebnu opremu ljudi koji prebivaju i/ili rade u određenim staništima. Djeca prije početka gledanja filma na temelju svog prethodnog znanja predviđaju što će sve u filmu vidjeti, a po završetku svakog filma prepričavaju što su sve vidjela te nadopunjuju sadržaj filmova vlastitim prethodnim znanjem i iskustvom. Gledanje filmova također je pridonijelo obilježavanju *Dana planeta Zemlje*, planiranom od strane njihove odgojiteljice. Filmovi su proslijeđeni odgojiteljici skupine, radi pružanja mogućnosti opetovanog pregleda filmova.

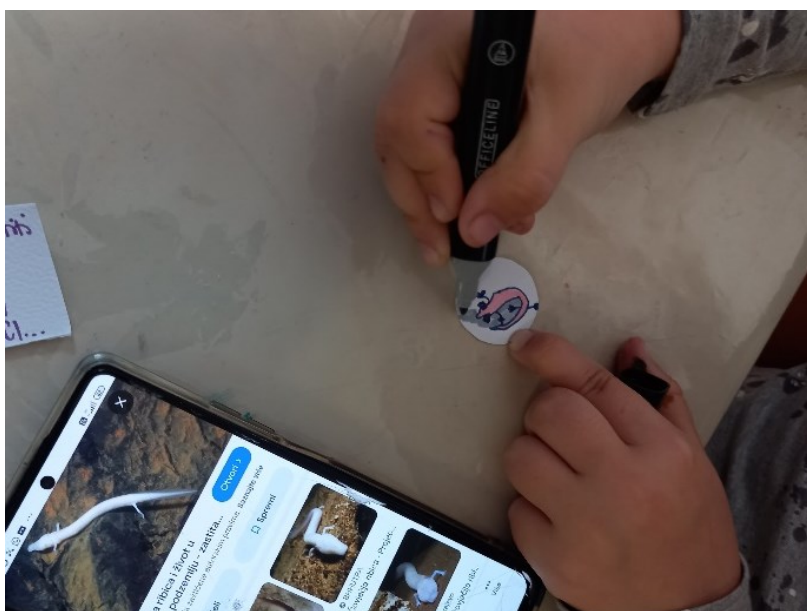

Slika 25 Kolekcija dokumentarnih filmova o različitim staništima: oceani, planine, prašume, pustinje i špilje

Nakon gledanja filmova, djeca se pridružuju idućem dijelu aktivnosti – izradi društvene igre. Za izradu su bili potrebni: papir veće gramaže, flomasteri, plastični čepovi boca, škare, ljepilo. Djeca su sama osmišljavala koncept igre te su još tokom crtanja bila u pregovaranju hoće li igra biti u tipu već poznate igre *Čovječe, ne ljuti se* ili će „životinje ići do cilja gdje zmaj čuva blago.“ Na pravokutne papire djeca su po uzoru na pogledane dokumentarce i fotografije u enciklopedijama o staništima (Slika 26) izradila vlastite prikaze različitih staništa. Tome su kao figurice pridodali crteže minijatura životinja, zalijepljene na papirne čepove. Usput se upoznaju s nekim, dosad neotkrivenim bićima, poput čovječje ribice (Slika 27).

Slika 26 Enciklopedija o pustinji kao poticaj kreiranju ilustracija

Slika 27 Fotografija čovječe ribice na mobilnom uređaju kao poticaj kreiranju ilustracija

Iako društvena igra nije u potpunosti zaživjela i postala funkcionalna u kraćem vremenu, djeca su uživala u izradi iste i velika je mogućnost da se uz poticaj njihove odgojiteljice vrate izradi te zajedno osmisle pravila igre. Ponovila su i nadopunila svoje znanje o različitim staništima, biljkama i životinjama. Pruženi su im različiti izvori informacija te im je omogućeno samostalno baratanje prijenosnim računalom i mobilnim telefonom. Također su, uz poticaj,

samostalno pretraživala knjižničnu građu svoje skupine u potrazi za potrebnim enciklopedijama. Uspješno su kategorizirala nacrtane životinje u određena staništa (Slika 28) te došla do razine osmišljavanja njihovih mogućih interakcija sa Skellyjem.

Slika 28 Prikaz djela kategoriziranja životinja s njihovim staništem

6.2.4. *Samoinicirane aktivnosti djece vezane uz slikovnicu U potrazi za prijateljem*

Osiguravajući djeci dovoljno vremena i prostora za slobodne aktivnosti, pružamo im mogućnost samoizražavanja u oblicima koji možda ne bi došli do izražaja u aktivnostima organiziranim od strane odgojitelja. Djeca tada samostalno i na temelju vlastitih afiniteta odabiru vrstu aktivnosti te se upuštaju u nju. Polazeći od intrinzične motivacije, vođeni osobnim interesima ostvaruju prijeko potrebno zadovoljstvo svojih trenutnih želja i potreba te uz to razvijaju svoje vještine. Dolaskom među djecom i promatrajući ih, moguće je prepoznati interese pojedinaca i skupine na temelju njihove igre i razgovora. Uočavanje elemenata vezanih uz prijašnje aktivnosti može poslužiti kao indikator uspješnosti provedenih organiziranih aktivnosti, a uz to kao inspiracija za osmišljavanje i provedbu novih aktivnosti. Primjer tome je već ranije spomenuta aktivnost oslikavanja kamenja. Ta se samoinicirana aktivnost djevojčica razvila u organiziranu, namijenjenu cijeloj skupini djece. Osim te aktivnosti, odvile su se još neke samoinicirane aktivnosti vezane uz aktivnosti čitanja slikovnice i usvajanja pjesme. U centru gradnje sagrađen je model zmaja sačinjen od spljoštenih pravokutnih drvenih kvadara. Primjenom drugačijeg materijala i u suradnji s drugim djetetom, rad je evoluirao sadržajno i dimenzionalno pa je tako, osim zmaja koji je ovoga puta bio napravljen od drugačijih kocaka,

sada postojala i „kula koju taj zmaj čuva“. Evolucija te aktivnosti prikazana je kolažem fotografija na slici 29.

Slika 29 Prikaz opisanog razvoja aktivnosti gradnje zmaja

Nizali su se i crteži glavnih likova slikovnice. Neki od njih su proizašli iz mašte i vlastitog doživljaja priče, dok je za neke slikovnica poslužila kao izvor ilustracija za učenje crtanja novih oblika (Slika 30).

Slika 30 Prikaz različitosti crteža djece

Hodajući po prostoriji često se među razgovorima moglo razabrati riječi koje pripadaju temama poput zmajeva, prijateljstva i putovanja, ali i drugih čudnovatih fikcijskih bića. Uključujući se u razgovore takvog tipa saznaje se da su slikovnica i pjesma poslužile kao siguran okvir koji je podupirao takve teme razgovora.

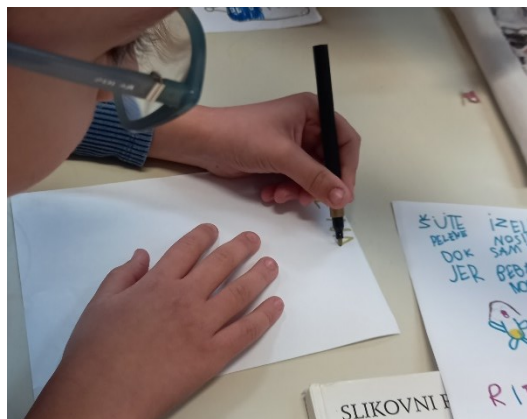
6.3. Autorska slikovnica djece „Mi kad smo bili mali“

Djeca su po čitanju slikovnice *U potrazi za prijateljem* slijedila vlastite interese pa je tako dio djece privukao zvuk gitare te je sudjelovao u organiziranoj aktivnosti usvajanja pjesme, dok je ostatak djece pronašao put prema slobodnim aktivnostima. Po završetku aktivnosti usvajanja

pjesme prate se interesi djece i sudjeluje u različitim raspravama. Jedna je od tih rasprava dovela do nastanka njihove slikovnice. U izradi su sudjelovala gotovo sva djeca skupine te je svatko od njih doprinio na različit način; smišljanje teksta, pjevušenje, crtanje, pisanje, okupljanje druge djece i slično. Trajanje izrade slikovnice protegnulo se na sve dane boravka u skupini.

6.3.1. Osmišljavanje i oblikovanje teksta slikovnice

Djeca su u kratkom vremenu podijelila neke od njima najsmješnijih i najdražih trenutaka koje pamte, a njihove su dogodovštine bile zabilježene. Polako su se formirali stihovi i djeca su bila usmjeravana prema rimi. Budući da rima u mnogim stihovima ne bi bila moguća ukoliko bi se pisalo u množini, korištena je kombinaciju muškog i ženskog roda. Zamisao aktivnosti je bila da na kolektivnoj razini osvijeste što je to gotovo svoj djeci bilo zajedničko dok su bili „mali“. Pred njima je polazak u osnovnu školu, a bilježenje njihovih dogodovština pomoći će im u slavljenju njihovog ranog djetinjstva. Rima je poticala spontano pjevušenje stihova u veselim melodijama. Razlika u pisanju teksta prethodne i ove slikovnice jest u tome što je u prethodnoj slikovnici tekst bio pisan u digitalnom obliku, dok se za potrebe ove slikovnice usporedno s bilježenjem teksta u bilježnicu odvijalo i prepisivanje na zasebne papire. Prepisivanju je prisustvovalo nekoliko djece te je najčitkiji rukopis bio izabran kao reprezentativan u slikovnici. Kao najčešći dobrovoljac za pisanje bila je djevojčica koja se skupini pridružila na sam dan izvedbe aktivnosti (*Slika 31*). Sudjelovanje u stvaranju slikovnice pomoglo joj je u upoznavanju i zbližavanju s ostatkom djece.

Slika 31 Djeca samostalno pišu tekst za potrebu slikovnice *Mi kad smo bili mali*

6.3.2. Oblikovanje ilustracija slikovnice

Već su se po nastajanju prvih stihova okupila djeca, voljna prikazati iste ilustracijama. Svatko od njih je imao priliku nacrtati željeni motiv, vezan uz postojeće stihove ili se na temelju

crteža osmišljavao stih, što je bila rijetka situacija. Po zapisivanju stihova, djeci se ponudilo da pročitaju stih te bi iz njega izlučila glavni motiv, koji bi potom crtala. Unutar slikovnice postoji širok spektar različitosti motiva, kao i kompleksnosti prikaza istih. Tako je primjerice za pozadinu dogovoreno da će biti jednostavne šare različitih boja, dok su neki crteži jednostavan prikaz motiva, a neki pak u sebi sadrže opis cijele priče, uspomene bitne djetetu.. To je omogućilo djeci da se, bez obzira na kojoj su razini vještina crtanja, osjećaju dobrodošlima u aktivnost i da se nesmetano izraze ilustracijom. Prikaz različitih motiva i kompleksnosti crteža vidljiva je na slici 32.

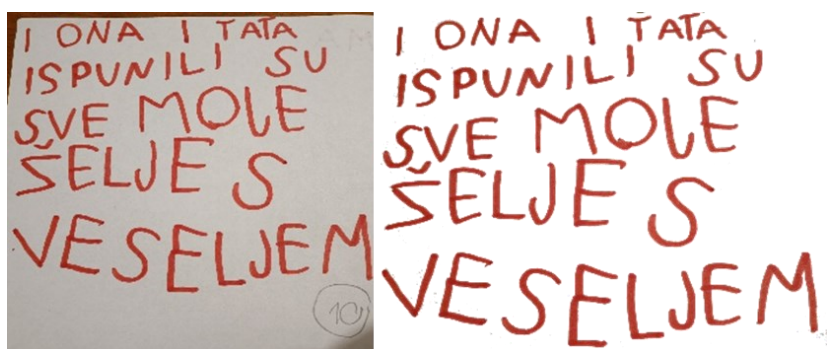
Slika 32 Prikaz navedenih različitih motiva i kompleksnosti crteža

6.3.3. Digitalna obrada slikovnice

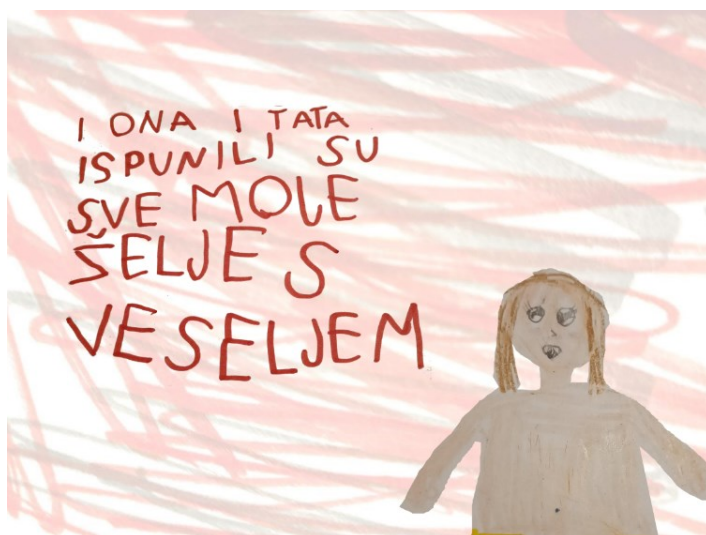
Tekst i ilustracije fotografirani su mobilnim uređajem, preneseni na računalo te je potom slijedila njihova obrada. Ponavljan je isti proces kao i za izradu prethodne slikovnice: pročišćivanje ilustracije na način da joj se miče pozadina u programu *Photopea* i manipulacija ilustracije u programu *PowerPoint*. Razlika između izvornih i pročišćenih ilustracija i teksta vidljiva je na slikama 33 i 34, a izgled jedne od stranica slikovnice *Mi kad smo bili mali* po završetku uređivanja prikazan je na slici 35.

Slika 33 Usporedba izvorne i pročišćene ilustracije

Slika 34 Usporedba izvornog i pročišćenog teksta

Slika 35 Izgled jedne od stranica slikovnice *Mi kad smo bili mali*

6.3.4. Predstavljanje slikovnice skupini

Po dolasku u skupinu djeca odmah prilaze s pitanjem: „Jesi ju donijela?“ Djeci je već prije službene „premijere“ uručena slikovnica u ruke (Slika 36) uz napomenu da će biti održano grupno čitanje slikovnice kasnije.

Slika 36 Djeca nestrpljivo čitaju slikovnicu prije premijere

Sodgojiteljicom skupine dogovorena je provedba aktivnosti čitanja slikovnice u dvorani, umjesto u krugu na stolicima. U dvorani su pripremljene strunjače i jastuci za sjedenje te mjesto za aktivnost likovnog izražavanja nakon čitanja. Djeca se okupljaju u dvorani (*Slika 37*) te im je pruženo vrijeme potrebno za potrošnju energije radi bolje koncentracije tokom čitanja. Aktivnost je počela prisjećanjem na prvu slikovnicu i na njihov rad na vlastitoj. Podijelili su se dojmovi i započelo se s čitanjem slikovnice, čije je stihove nekolicina djece već znala napamet. Djeca su zbog poznavanja slikovnice samostalno i s velikom lakoćom mogla čitati tekst. Nakon pročitane stranice, glasno i izražajno se ponovio sadržaj, kako bi se osiguralo da sva djeca čuju.

Slika 37 Okupljanje djece u dvorani povodom čitanja slikovnice *Mi kad smo bili mali*

Po završetku čitanja slikovnice, djeca započinju aktivnost crtanja svojih omiljenih doživljaja koje pamte iz svog ranog djetinjstva, a posebno im se sviđalo crtanje na podu, umjesto na stolu (*Slika 38*). Aktivnosti su prisustvovala i djeca koja nisu sudjelovala u izradi slikovnice, što znači da je prethodno čitanje slikovnice poslužilo kao dobar motivator za aktivnost.

Slika 38 Aktivnost crtanja vlastitih doživljaja iz djetinjstva

Crteži su potom bili zalijepljeni na zajednički plakat (*Slika 39*), koji je služio njihovom predstavljanju slikovnice roditeljima na oglasnoj ploči skupine (*Slika 40*).

Slika 39 Izrada zajedničkog plakata

Slika 40 Plakat i izvorni crteži iz slikovnice na oglasnoj ploči skupine

Roditelji su pozvani na sudjelovanje u projektu putem zahvale u slikovnici i obavijesti ispod plakata postavljenog na oglasnoj ploči skupine (Slika 41). Odaziva je bilo u obliku slike i kratke anegdote, prikazanim na slici 42.

POŠTOVANI RODITELJI,

NEIZMJERNO SAM ZAHVALNA ŠTO STE MI U POVJERENJU DOPUSTILI PROVEDBU AKTIVNOSTI S VAŠOM DJECOM I OMOGUĆILI MI, DA BUDEM KORAK BLIŽE ZAVRŠETKU SVOG TROGODIŠNJEG FORMALNOG OBRAZOVANJA.

NADAM SE DA ĆETE S VESELJEM I DJETETOM U BLIZINI PROLISTATI NJIHOVU AUTORSKU SLIKOVNICU TE SE ZAJEDNO PRISJETILI NEKIH OD TRENUTAKA NJIHOVOG RANOG DJETINJSTVA I VAŠEG RANOG RODITELJSTVA.

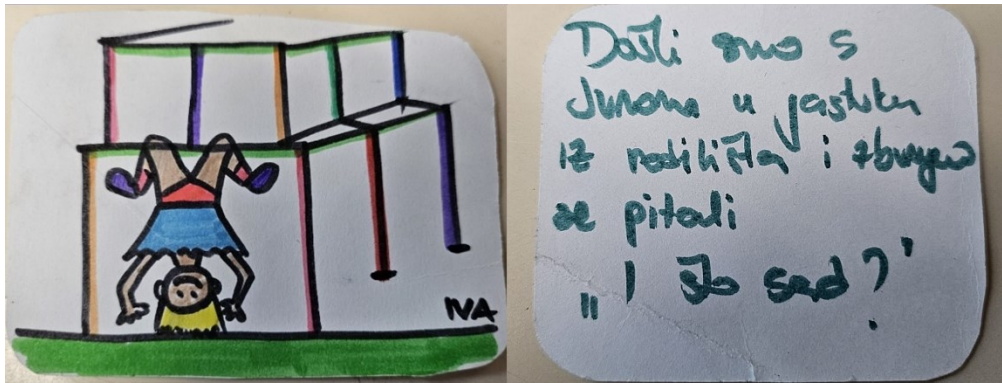
VAŠI KOMENTARI I IZJAVE VAŠE DJECE BISERI SU KOJE BIH VOLJELA SAČUVATI TE VAS MOLIM DA SE NE USTRUČAVATE PROSLIJEDITI IH NA E-MAIL ADRESU: nikolina.martinic@gmail.com

ZA SVA MOGUĆA DODATNA PITANJA, TAKOĐER STOJIM NA RASPOLAGANJU.

UZ SRDAČAN POZDRAV,
Nikolina Martinić

POŠTOVANI RODITELJI,
PRED VAMA SE NALAZI DJELO VAŠE DJECE, POTAKNUTO NJIHOVIM SJEĆANJIMA NA RANO DJETINJSTVO.
PODRŽITE IH U DALJNJEM STVARANJU ZAJEDNIČKOM AKTIVNOŠĆU!
PONESITE SA SOBOM SLIKOVNICU "MI KAD SMO BILI MALI", PROČITAJTE JU S VAŠOM DJECOM I DOČARAJTE USPOMENE RANOG RODITELJSTVA CRTEŽOM / RIJEČIMA TE IH PRIDRUŽITE NA ZAJEDNIČKI PLAKAT.
HVALA VAM,
NIKOLINA

Slika 41 Zahvala roditeljima i poziv na sudjelovanje u projektu

Slika 42 Doprinos roditelja u obliku crteža i anegdote

Djeca su fascinantna i inspirativna. Njihov pristup aktivnostima i životu podsjetnik je na nužnost kreativnog izražavanja. Ona su ujedno izvrsni mentori za opuštenost, prepuštenost i slijeđenje žara interesa. Svojim su zajedništvom, uz malo usmjerenja i pomoći, uspjela zatočiti dio svojih misli i uspomena u obliku vlastite slikovnice *Mi kad smo bili mali*.

7. Zaključak

Kreiranje, analiza te primjena autorske slikovnice i pjesme u radu s djecom u neposrednoj odgojno-obrazovnoj praksi, primjer je integriranog pristupa u radu odgojitelja. Takav pristup podržava kreativnost i stvaralaštvo odgojitelja te ga ohrabruje na kreiranje vlastitog sadržaja, kojeg će koristiti u radu s djecom. Uz to, omogućuje odgojitelju profesionalni razvoj u vidu usvajanja novih vještina koje svakodnevno može koristiti u svom radu, poput korištenja različitih digitalnih alata. Kroz stvaranje, odgojitelj upoznaje sebe i sam proces kreiranja, što mu pruža mogućnost dubljeg razumijevanja samog procesa. U radu s djecom to se ispoljava na način da će odgojitelj moći prepoznati pojedine elemente zanesenosti i stvaralaštva djece te im pružati siguran prostor prilikom njihova izražavanja. Djeci je kroz predstavljanje autorske slikovnice *U potrazi za prijateljem* i pjesme o Skellyju i zmaju približena svijest o važnosti stvaranja te umjetničkog i kreativnog izražavanja.

Zaključno, integracija različitih područja prilikom stvaranja autorice rezultirala je unikatnim materijalom koji je djeci poslužio kao inspiracija za nove aktivnosti i teme svakodnevnih razgovora. Predstavljanje materijala djeci, omogućilo je da svi prisutni imaju istu dodirnu točku o kojoj mogu raspravljati i nadograđivati ju na različite načine. Posebno je vrijedan primjer dobre prakse nastanak njihove vlastite slikovnice. Taj proces sadrži sve elemente projektnog rada te je njemu pristupio velik broj djece s visokom razinom interesa. Tijekom tog projekta došle su do izražaja različitosti njihova interesa, vještina, znanja i mogućnosti, ali i sličnosti njihovih doživljaja svijeta i položaja u obitelji te su svi ti elementi ujedinjeni u njihovoj autorskoj slikovnici *Mi kad smo bili mali*. Tijekom izrade njihove slikovnice, paralelno se odvijalo osmišljavanje i provedba aktivnosti, koje su tematski bile vezane uz priču slikovnice *U potrazi za prijateljem*. Iz detaljno opisanih provedenih aktivnosti moguće je izlučiti sveobuhvatnost područja zahvaćenih tim aktivnostima te zaključiti kako je projektni pristup radu, potaknut aktivnostima čitanja autorske slikovnice i usvajanja pjesme, uistinu doprinio cjelovitom razvoju pojedinca i koheziji grupe.

Literatura

Bačlija Sušić, B. (2016). Spontana improvizacija kao sredstvo postizanja samoaktualizacije, optimalnih i vrhunskih iskustava u glazbenoj naobrazbi. *Školski vjesnik*, 65(1), 95-115.

Bačlija Sušić, B. (2018a). Dječje glazbeno stvaralaštvo: stvaralački i autotelični aspekt. *Metodički ogledi: časopis za filozofiju odgoja*, 25(1), 63-83.

Bačlija Sušić, B. (2018b). Preschool Teachers' Music Competencies Based on Preschool Education Student's Self-Assessment. *Croatian Journal of Education*, 20 (Sp.Ed.1), 113-129. <https://doi.org/10.15516/cje.v20i0.3048>

Bačlija Sušić, B. i Buerger-Petrović, N. (2023). Glazbene aktivnosti kao doprinos razvoju socio-emocionalnih kompetencija i dobrobiti djece u predškolskoj ustanovi. U S. Vidulin (Ur.) *Glazbena pedagogija u svjetlu sadašnjih i budućih promjena 8. Glazba i dobrobit u obrazovanju i umjetnosti. Zbornik radova Osmog međunarodnog simpozija glazbenih pedagoga* (str. 19-35). Sveučilište Jurja Dobrile u Puli Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

Balić Šimrak, A. i Bakotić, M. (2018). *Dijete, cjelovitost, umjetnost, krug*. Golden marketing - Tehnička knjiga

Bratko, D., Ljubin, T., i Matijević, M. (2000). Učenička evaluacija kurikuluma „aktivna/efikasna škola“. *Napredak*, 141(2), 156-169

Čačko, P. (2000). Slikovnica, njezina definicija i funkcije. U R. Javor (Ur.) *Kakva je knjiga slikovnica* (str. 12-16). Knjižnice grada Zagreba.

Čičko, H. (2000). Dva stoljeća slikovnice. U R. Javor (Ur.) *Kakva je knjiga slikovnica* (str. 17-20). Knjižnice grada Zagreba.

Čunović, K. i Stropnik, A. (2015). Nacionalna kampanja „Čitaj mi!“ – primjer partnerstva i usklađenosti udruga. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 58 (1-2), 103-120.

Diklić, Z., Težak, D., i Zalar, I. (1996). *Primjeri iz dječje književnosti*. Divič.

Gospodnetić, H. (2015). *Metodika glazbene kulture za rad u dječjim vrtićima*. Mali profesor

Helm, J. H., Katz, L. G. i Wilson, R. (2023). *Young investigators: The project approach in the early years*. Teachers College Press.

Katz, L. G., & Chard, S. D. (1992). *The Project Approach*. Preuzeto 25. 5. 2024. s <https://eric.ed.gov/?id=ed340518>

Majhut, B. i Batinić, Š. (2017). *Hrvatska slikovnica do 1945*. Hrvatski školski muzej, Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Makjanić, V. (1980). Neki oblici glazbenog stvaranja djece. U Lj. Babić i dr. (Ur.), *50 godina Dječjeg vrtića „Marijan Čavić“*. Dječji vrtić „Marijan Čavić“.

Makjanić, V. (1981). Glazba kao svakodnevni pratilac predškolskog djeteta. U A. Miljak i dr. (Ur.) *Predškolski odgoj u samoupravnom socijalističkom preobražaju odgoja i obrazovanja* (str. 151-156). Pedagoško-književni zbor.

Makjanić, V. (1986). Razvoj glazbenog izraza u drugoj i trećoj godini. U A. Miljak (priredila), *Odgoj i njega djece u drugoj i trećoj godini života* (str 39-46), 84-91). Zagreb: Školske novine.

Martinović, I. i Stričević, I. (2011). Slikovnica: prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djetetu. *Libellarium: časopis za istraživanja u području informacijskih i srodnih znanosti*, 4(1), 39-63.

Miljak, A. (1999). Rad na projektima. *Dijete, vrtić, obitelj*, 5 (18-19), 19-20.

Narančić Kovač, S. (2015). *Jedna priča – dva pripovjedača: slikovnica kao pripovijed*. Artresor naklada

Nola, D. (1987). Kreativni odgoj. U L. Kroflin, D. Nola, A. Posilović i R. Supek (Ur.) *Dijete i kreativnost* (str. 9-14). Zagreb: Globus.

Šišnović, I. (2011). Odgojno-obrazovna vrijednost slikovnice. *Dijete, vrtić, obitelj*, 17(66), 8-9.

Takkersley, D., Brajković, S., Handžar, S., Rimkiene, R., Sabaliauskiene, R., Trikić, Z., i Vonta, T. (2012). *Teorija u praksi – priručnik za profesionalni razvoj odgajatelja*. Pučko otvoreno učilište Korak po korak.

Vonta, T. i Balič, F. (2011). Upoznavanje djece sa slikovnicama i knjigama. *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, 17(66), 2-3.

Zalar, D. (2013). Slikovnica u Hrvatskoj. U M. Polić Babić (Ur.), *Hrvatska revija*, (str. 31-35). Matica hrvatska

Prilozi

Popis slika

- Slika 1 Shematski prikaz etapa projekta prema Hatz i sur. (2023. str. 27)
- Slika 2 Shematski prikaz ciklusa odnosa djeteta i odgojitelja
- Slika 3 Zvečka izrađena od različitih vrsta žitarica
- Slika 4 Temeljne inspiracije za odabir teme slikovnice
- Slika 5 Shematski prikaz isprepletenosti tema i motiva slikovnice U potrazi za prijateljem
- Slika 6 Faze nastajanja teksta slikovnice U potrazi za prijateljem
- Slika 7 Usporedba originalnog i stiliziranog crteža kostura
- Slika 8 Koraci oblikovanja ilustracija slikovnice U potrazi za prijateljem
- Slika 9 Zapis pjesme u slikovnici U potrazi za prijateljem
- Slika 10 Motivacijski dio aktivnosti čitanja slikovnice U potrazi za prijateljem - prikaz ilustracije kostura u dječjoj enciklopediji
- Slika 11 Naglo ustajanje i odlazak djece neposredno nakon završetka čitanja slikovnice
- Slika 12 Pljeskanje u metru i ritmu tijekom aktivnosti usvajanja pjesme
- Slika 13 Sviranje gitare tijekom aktivnosti usvajanja pjesme
- Slika 14 Grupno sviranje gitare kao proizvoljna aktivnost djece
- Slika 15 Enciklopedija o zmajevima kao poticaj aktivnosti izrade papirnatih zmajeva
- Slika 16 Prikupljanje potrebnih materijala i raspodjela zadataka u aktivnosti izrade papirnatih zmajeva
- Slika 17 Kolaž fotografija nastalih tokom aktivnosti izrade papirnatih zmajeva (autor fotografija: dječak iz skupine)
- Slika 18 Nastavak aktivnosti izrade papirnatih zmajeva u prostoru dnevnog boravka
- Slika 19 Ideja za aktivnost oslikavanja kamenja
- Slika 20 Objašnjavanje aktivnosti oslikavanja kamenja od strane dviju djevojčica iz skupine
- Slika 21 Usklađenost odjeće djevojčice i teme aktivnosti koju predvodi
- Slika 22 Kategoriziranje oslikanih kamenčića tokom aktivnosti Stvori, pomiješaj i složi svog kostura
- Slika 23 Prikaz različitih životinja na igračkoj ploči Čovječe, ne ljuti se
- Slika 24 Prikaz različitih staništa u slikovnici U potrazi za prijateljem
- Slika 25 Kolekcija dokumentarnih filmova o različitim staništima: oceani, planine, prašume, pustinje i špilje
- Slika 26 Enciklopedija o pustinji kao poticaj kreiranju ilustracija

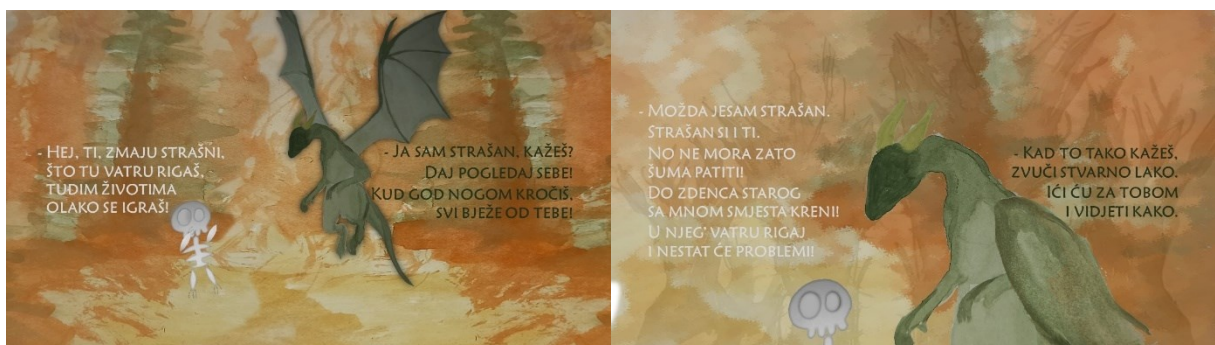
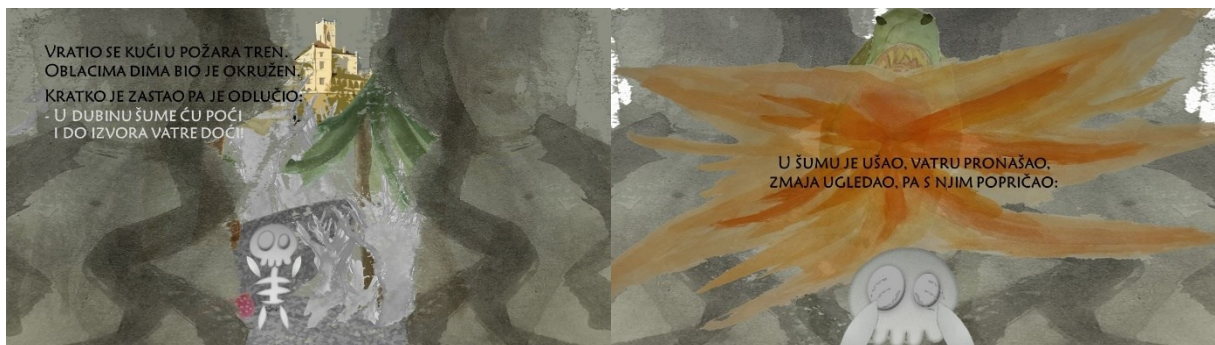
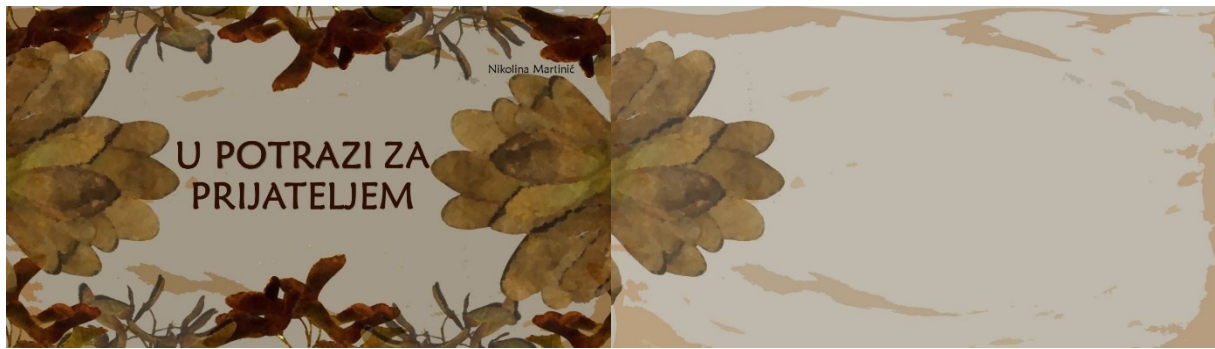
Slika 27 Fotografija čovječje ribice na mobilnom uređaju kao poticaj kreiranju ilustracija
Slika 28 Prikaz djela kategoriziranja životinja s njihovim staništem
Slika 29 Prikaz opisanog razvoja aktivnosti gradnje zmaja
Slika 30 Prikaz različitosti crteža djece
Slika 31 Djeca samostalno pišu tekst za potrebu slikovnice Mi kad smo bili mali
Slika 32 Prikaz navedenih različitih motiva i kompleksnosti crteža
Slika 33 Usporedba izvorne i pročišćene ilustracije
Slika 34 Usporedba izvornog i pročišćenog teksta
Slika 35 Izgled jedne od stranica slikovnice Mi kad smo bili mali
Slika 36 Djeca nestrpljivo čitaju slikovnicu prije premijere
Slika 37 Okupljanje djece u dvorani povodom čitanja slikovnice Mi kad smo bili mali
Slika 38 Aktivnost crtanja vlastitih doživljaja iz djetinjstva
Slika 39 Izrada zajedničkog plakata
Slika 40 Plakat i izvorni crteži iz slikovnice na oglasnoj ploči skupine
Slika 41 Zahvala roditeljima i poziv na sudjelovanje u projektu
Slika 42 Doprinos roditelja u obliku crteža i anegdote

Popis tablica

Tablica 1 Doprinos razvoju kompetencija prilikom izrade slikovnice i uloge odgojitelja u tom procesu

Tablica 2 Prikaz doprinosa različitih elemenata slikovnice razvoju kompetencijskih područja

Slikovnica U potrazi za prijateljem

TAD JE U SRED ZDENCA
RIGAO VATRU ZMAJ,
PA JE TAKO POŽARU
ZAČAS DOŠAO KRAJ!

ŠUMA SE ŠARENILA,
ŽIVOTINJE SE VRAČALE,
DOKASNA U VEČERI
PRIČE SU SE PRIČALE.

SVO SU SVOJE VRIJEME
UZ OGANJ PROVODILI,
NOVO PRIJATELJSTVO SKLOPILI
I U ZEMLJU SNOVA OTPLOVILI.

♩ = 120
Allegretto

ZMAJ JE SAD
PRIJATELJ
KOSTURU SKELLYJU,
NEKA ČUJU TO SVI.

AKO SI NEKADA
TUŽAN I USAMLJEN
ZAPJEVAJ S NAMA I TI.

Slikovnica Mi kad smo bili mali

AUTORI: djeca skupine Mak4, DV Vedri dani
ILUSTRATOR: djeca skupine Mak4, DV Vedri dani

GRAFIČKI UREDILA I OBLIKOVALA:
Nikolina Martinić

Tema završnog rada:
Autorska slikovnica kao poticaj integriranom pristupu radu s djecom predškolske dobi

travanj 2024.

POŠTOVANI RODITELJI,

NEIZMIJERNO SAM ZAHVALNA ŠTO STE MI U POVIJENJU DOPUSTILI PROVEDBU AKTIVNOSTI S VAŠOM DJECOM I OMOGUĆILI MI DA BUDEM KORAK BLIŽE ZAVRŠETKU SVOG TROGODIŠNJE FORMALNOG OBRAZOVANJA.

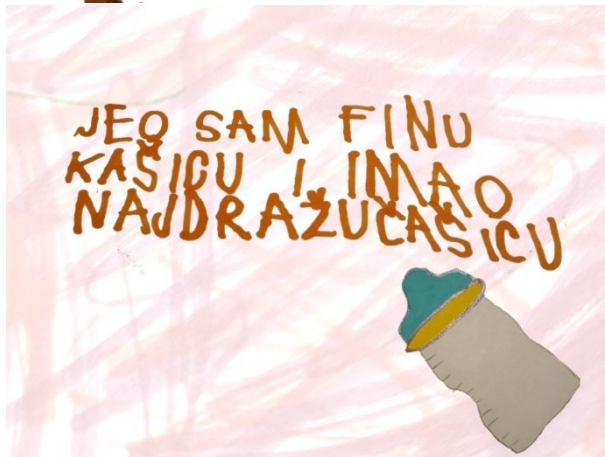
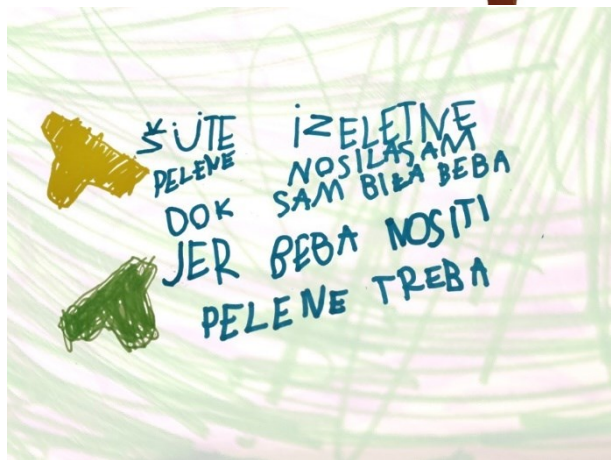
NADAM SE DA ĆETE S VESELJEM I DJETETOM U BLIZINI PROLISTATI NJIHOVU AUTORSKU SLIKOVNICU TE SE ZA JEDNO PRISJETITI NEKIH OD TRENUAKA NJIHOVOG RANOG DIJETINSTVA I VAŠEG RANOG RODITELJSTVA.

VAŠI KOMENTARI I IZJAVE VAŠE DJECE BISERI SU KOJE BIH VOLJELA SAČUVATI TE VAS MOLIM DA SE NE USTRUČAVATE PROSLJEDITI IH NA E-MAIL ADRESU:

nikolina.martinic@gmail.com

ZA SVA MOGUĆA DODATNA PITANJA, TAKODER STOJIM NA RASPOLAGANJU.

UZ SRDAČAN POZDRAV,
Nikolina Martinić

DUDU SAM PO
CIJELE DANE
DUDAO, SVE
DOK NISAM
PROPUZAO

PRJEVRTICA SAM
DIVJALA I TATA
ŽIVČIRALA

TATA MI JE KULE
GRADIO, AJA SAM
IH RUŠIO

VIŠE NI NE
DAM TI NI ŠTO
SAM SVE RADILA
ALIZNAM DASM
PUNOSPAVALA

DEKICU I IGRAČKU
PO SVUDA SAM
NOSILA I SVOJIM
RASTO M SE
PONOSILA

MAMA LE
UVJEK ZVE
DOBRO
RADILA ZA
MENE

I ONA I TATA
ISPUNILI SU
SVE MOJE
SELJE S
VESELJEM

Izjava o izvornosti završnog rada

Izjavljujem da je moj završni rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

(vlastoručni potpis studentice)